ภาพเล่าเรื่องวิถีลาว มอญ แขก ฝั่งธนบุรี

ชุมชนบางไส้ไก่บ้านสมเด็จ ชุมชนวัดประดิษฐาราม ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ

NARRATIVE PHOTOGRAPHY OF LAO, MON AND KHAEK
WAYS OF LIFE IN THONBURI: BANG SAI KAI COMMUNITY,
WAT PRADITTHARAM COMMUNITY AND
BAN SOMDEJ MOSQUE COMMUNITY

描绘吞武里岸老挝族、孟族、穆斯林群生活方式
的图片—班颂德邦赛凯区、普拉迪塔拉姆寺庙区
和穆斯林区

ภาพเล่าวิถีลาว มอญ แขก
ชุมชนบางไส้ไก่บ้านสมเด็จ ชุมชนวัดประดิษฐาราม ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ

© คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ภาวิณี บุนนาค
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ว่าที่ร้อยตรี พงษ์พันธ์ นารีน้อย
อาจารย์ขวัญนภา วัจนรัตน์
ผู้ช่วยศาสตราจารย์ นงนุช ทิ่งในธรรมะ
อาจารย์ไพลิน มุนินทรวัฒน์

ISBN : 978-616-94452-7-2

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของหอสมุดแห่งชาติ

ภาพเล่าวิถีลาว มอญ แขก ชุมชนบางไส้ไก่บ้านสมเด็จ ชุมชนวัดประดิษฐาราม ชุมชนมัสยิด บ้านสมเด็จ.-- กรุงเทพฯ : ดวงแก้ว, 2567.
100 หน้า.
1. ชุมชน. I. ภาวิณี บุนนาค และคณะ. II. ชื่อเรื่อง.
307
ISBN 978-616-94452-7-2

พิมพ์ครั้งที่ 1 พ.ศ. 2567 จำนวน 500 เล่ม
จัดทำโดย ห้างหุ้นส่วนจำกัด สำนักพิมพ์และสายส่งดวงแก้ว
54/75 ซอย 12 ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงวัดท่าพระ
เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ 10600
โทร. 0-2864-0434-5 โทรสาร 0-2864-3540
Email : sahadham@hotmail.com
จัดจำหน่ายโดย ห้างหุ้นส่วนจำกัด สำนักพิมพ์และสายส่งดวงแก้ว
54/75 ซอย 12 ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงวัดท่าพระ
เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ 10600
โทร. 0-28640434-5
E-mail : sahadham@hotmail.com
พิมพ์ที่ โรงพิมพ์ บริษัท สหธรรมิก จำกัด
54/67-68 ซอย 12 ถนนจรัญสนิทวงศ์ แขวงวัดท่าพระ
เขตบางกอกใหญ่ กรุงเทพฯ 10600
โทร. 0-2864-3540
E-mail : sahadhammik@gmail.com
ราคา 790 บาท

คำนำ

ภาพเล่าเรื่องวิถีลาว มอญ แขก ฝั่งธนบุรี (ชุมชนบางไส้ไก่บ้านสมเด็จ ชุมชนวัดประดิษฐาราม ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ) เป็นกิจกรรมในโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก (พัฒนาศักยภาพคุณภาพชีวิตเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรมและความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนในชุมชน) ตามที่ คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์ พ.ศ. ๒๕๖๖ - ๒๕๗๐ เพื่อใช้เป็นแนวทางหลักในการบริหารและพัฒนางานวิชาการของมหาวิทยาลัย ทั้งนี้ ในกลยุทธ์ที่ ๓ เน้นการให้บริการวิชาการแก่สังคมที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและท้องถิ่น โดยการนำความรู้ที่มีในบุคลากรไปสู่การเผยแพร่เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ชุมชน สังคมและประเทศชาติ และมีการบูรณาการเข้ากับการเรียนการสอนและการวิจัย

การเล่าเรื่องแบ่งออกเป็น ๔ ส่วน คือ รภกรอยถิ่นฐานบ้านสมเด็จ, รภกรอยลาวบางไส้ไก่, รภกรอยมอญบ้านสมเด็จ และรภกรอยแขกบ้านสมเด็จ ร้อยเรียงภาพหมู่บ้านสมเด็จเจ้าพระยา หรือที่เรียกกันว่า “บ้านเกาะ” อันเป็นอาณาจักรของตระกูลบุนนาค ประวัติความเป็นมาของชาวลาว มอญ แขก บ้านสมเด็จ ที่ได้เข้ามาอาศัยบริเวณเดียวกันนี้ และสัมพันธ์อยู่กับสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) จนมาถึงร่องรอยทางสังคมวัฒนธรรมที่คงสืบทอดกลายมาอัตลักษณ์วิถีลาว มอญ แขก บ้านสมเด็จ (ชุมชนบางไส้ไก่บ้านสมเด็จ ชุมชนวัดประดิษฐาราม ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ) ในปัจจุบัน ทั้งนี้ ชื่อบุคคล สถานที่ และการสะกดยึดตามต้นฉบับ

คณะกรรมการดำเนินงานกิจกรรมหวังเป็นอย่างยิ่งว่า หนังสือภาพเล่าเรื่องวิถีลาว มอญ แขก ฝั่งธนบุรี (ชุมชนบางไส้ไก่บ้านสมเด็จ ชุมชนวัดประดิษฐาราม ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ) จะก่อประโยชน์แก่ชุมชน สังคมและประเทศชาติ และอำนวยประโยชน์ต่อนักเรียน นักศึกษา และผู้ที่สนใจได้อย่างกว้างขวาง ด้วยมีการแปลภาษาไทย เป็นภาษาอังกฤษ และภาษาจีน ขนานกันไปทั้งเล่ม

คณะกรรมการดำเนินงาน

สารบัญ

รฦกรอยถิ่นฐานบ้านสมเด็จ

- ๐๑. หมู่บ้านสมเด็จเจ้าพระยา ๒
- ๐๒. ลาว มอญ แขก บ้านสมเด็จ ๑๕
- ๐๓. สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ๒๓
- ๐๔. ท่านผู้หญิงพรรณ์ บุนนาค ๒๘

รฦกรอยลาวบางไส้ไก่

- ๐๕. หมู่บ้านลาว ชุมชนบางไส้ไก่บ้านสมเด็จ ๓๕
- ๐๖. วัดบางไส้ไก่ (วัดลาว) ๓๗
- ๐๗. ศาลพ่อปู่ – พ่อตา หมู่บ้านลาว ๔๐
- ๐๘. ขลุ่ยบ้านลาว ๔๒
- ๐๙. ปลาส้มบ้านลาว ๔๔

รฦกรอยมอญบ้านสมเด็จ

- ๑๐. หมู่บ้านมอญ ชุมชนมอญประดิษฐาราม ๔๙
- ๑๑. วัดประดิษฐาราม (วัดมอญ) ๕๒
- ๑๒. สงกรานต์มอญ ๕๖
- ๑๓. ข้าวแช่มอญ ๖๐
- ๑๔. ตระกูลมอญบางไส้ไก่ ๖๒

รฦกรอยแขกบ้านสมเด็จ

- ๑๕. ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ ๗๑
- ๑๖. มัสยิดนูรุ้ลมู่บีน (มัสยิดบ้านสมเด็จ) ๗๔
- ๑๗. ตรอกชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ แหล่งรวมของกินฮาลาล ๗๘
- ๑๘. ตลาดรอมฎอนมัสยิดนูรุ้ลมู่บีน (มัสยิดบ้านสมเด็จ) ๘๒
- ๑๙. ตระกูลแขกบ้านสมเด็จ ๘๖

CONTENTS

Memorable traits Ban Somdej Settlement

- 01. Ban Somdej Chao Phraya Village 3
- 02. Lao, Mon, Khaek, Ban Somdet 16
- 03. Somdet Chao Phraya Borom Maha Sri Suriyawongse (Chuang Bunnag) 25
- 04. Thanpuying Pan Bunnag 28

Memorable traits of Ban Lao Bang Sai Kai Community Settlement

- 05. Ban Lao Community (Bang Sai Kai Ban Somdej Community) 36
- 06. Wat Bang Sai Kai (Wat Lao) 38
- 07. Por Pu-Por Ta Shrine, Ban Lao Village 41
- 08. Ban Lao flute 43
- 09. Ban Lao Pickled Carp Fish 44

Memorable traits of Mon Ban Somdej Community Settlement

- 10. Ban Mon Village: Mon Wat Pradittharam Community 50
- 11. Wat Pradittharam (Wat Mon) 52
- 12. Mon Songkran Festival 56
- 13. Mon Khao Chae 60
- 14. Mon Bang Sai Kai Families 62

Memorable traits of Ban Somdej Mosque settlement

- 15. Ban Somdej Mosque Community 72
- 16. Nurul Mubeen Mosque (Ban Somdej Mosque) 75
- 17. Soi Halal Food in Ban Somdej Mosque Community 80
- 18. Ramadan Market, Nurul Mubeen Mosque (Ban Somdej Mosque) 83
- 19. Various Family Names in Ban Somdej Mosque Community 86

目录

追忆班颂德的过去

- 01. 班颂德昭帕耶村 3
- 02. 班颂德、老挝族、孟族和穆斯林 16
- 03. 颂德·昭帕耶·博伦·玛哈·西·素里亚翁（川·汶那） 26
- 04. 潘夫人 汶那家族 28

追忆班颂德老挝族区

- 05. 老挝族聚集区（班颂德邦赛凯区） 36
- 06. 邦赛凯庙（老挝庙） 38
- 07. 岳父祠——老挝社区 41
- 08. 老挝笛 43
- 09. 老挝酸鲫鱼 44

追忆班颂德孟族区

- 10. 孟族聚集区、普拉迪塔拉姆寺庙区 50
- 11. 普拉迪塔拉姆庙（孟庙） 52
- 12. 孟族宋干节 56
- 13. 孟族水饭 60
- 14. 邦赛凯地区的孟族人姓 62

追忆班颂德穆斯林区

- 15. 班颂德穆斯林区 72
- 16. 努鲁穆宾清真寺（班颂德清真寺） 75
- 17. 班颂德穆斯林小巷-清真美食的聚集地 80
- 18. 斋月市场和努鲁穆宾清真寺（班颂德清真寺） 83
- 19. 班颂德穆斯林区域的各个家族 86

วัดประยุรวงศาวาสวรวิหาร พ.ศ. ๒๔๘๙

Wat Prayurawongsawat Worawihan, 1946

佛历 2489 年的白塔寺

ที่มา: หจช. ภ WH๒/๑๓๕

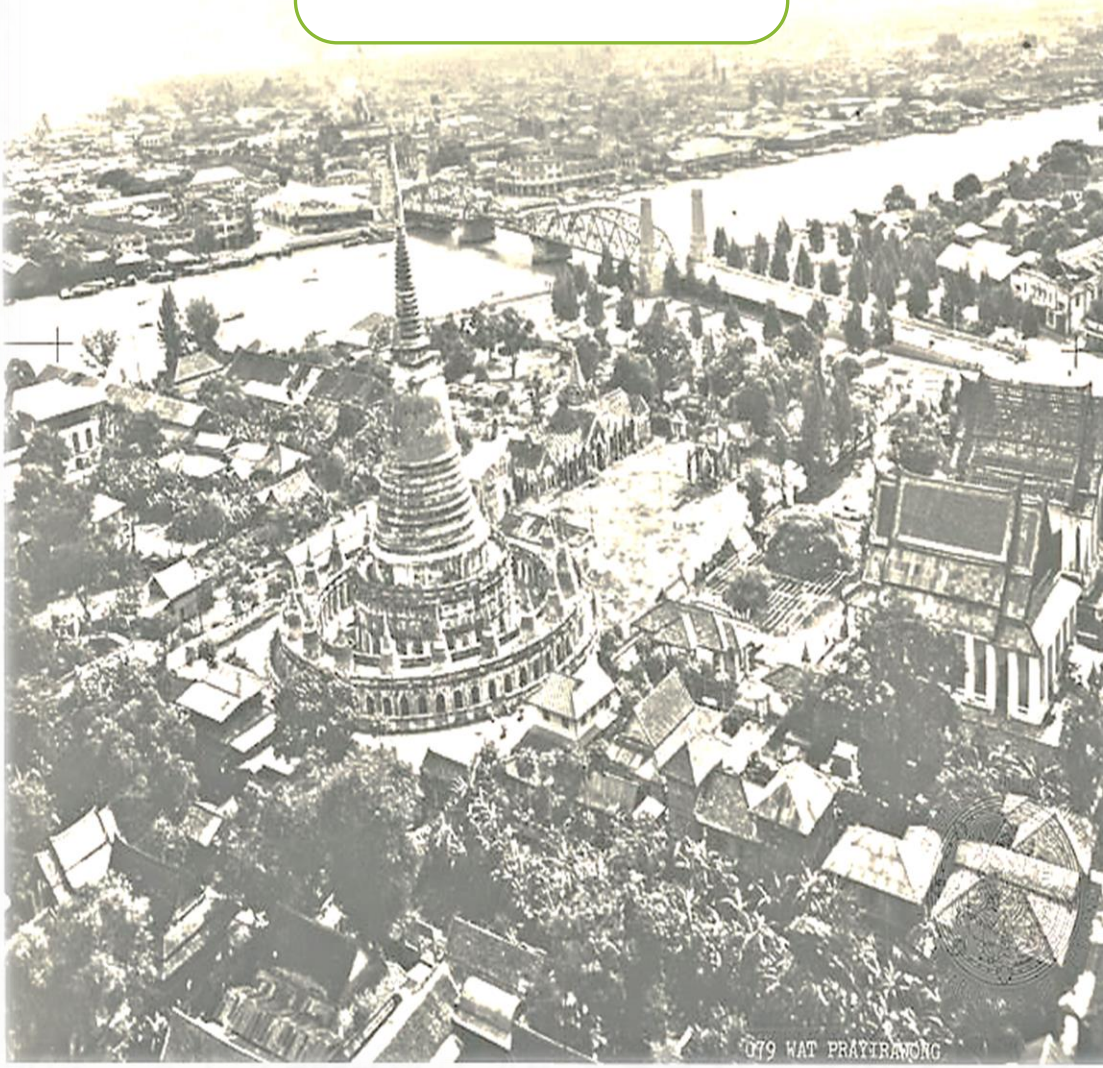

รฦกรอยถิ่นฐานบ้านสมเด็จ

Memorable traits Ban Somdej Settlement

追忆班颂德的过去

๐๑. หมู่บ้านสมเด็จเจ้าพระยา

สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์
(ดิศ บุนนาค)
Somdet Chao Phraya Borom Maha Prayurawongse (Dis Bunnag)
ที่มา: หจช. ๑๔M/๓๖

สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาพิไชยญาติ
(ทัต บุนนาค)
Somdet Chao Phraya Borom Maha Phichaiyat (Tat Bunnag)
ที่มา: หจช. หวญ ๔๓/๖

สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์
(ช่วง บุนนาค)
Somdet Chao Phraya Borom Maha Sri Suriyawongse (Chuang Bunnag)
ที่มา: หจช. ภ ๐๐๑ หวญ ๔๓/๗

หมู่บ้านสมเด็จเจ้าพระยา หรือที่เรียกกันว่า “บ้านเกาะ” ตั้งอยู่อาณาบริเวณที่เป็นที่ตั้งจวนของสมเด็จเจ้าพระยา ๓ ท่านของตระกูลบุนนาค ซึ่งเป็นตระกูลเสนาบดีสำคัญมาตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาและได้รับราชการแผ่นดินสืบทอดต่อกันมา คือสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) ตั้งจวนอยู่บริเวณเชิงสะพานพระพุทธยอดฟ้าและเชิงสะพานพระปกเกล้าในปัจจุบัน ชาวบ้านเรียกท่านว่า “สมเด็จเจ้าพระยาองค์ใหญ่” ส่วนสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาพิไชยญาติ (ทัต บุนนาค) ชาวบ้านเรียกท่านว่า “สมเด็จเจ้าพระยาองค์น้อย” มีจวนอยู่หลังวัดอนงคาราม และสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เป็นบุตรชายคนใหญ่ของสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) ลูกหลานของสมเด็จเจ้าพระยาทั้ง ๓ ต่างมีบ้านเรือนเรียงรายอยู่ในบริเวณนี้และบริเวณใกล้เคียงกัน เรียกว่าเป็น “อาณาจักรของตระกูลบุนนาค”

01. Ban Somdej Chao Phraya Village

Somdet Chao Phraya Village or Ban Kao Village was located in the residences of the three Somdet Chao Phraya; namely Somdet Chao Phraya Borom Maha Prayurawongse (Dis Bunnag), Somdet Chao Phraya Borom Maha Phichaiyat (Tat Bunnag), and Somdej Chao Phraya Borom Maha Sri Suriyawongse (Chuang Bunnag). It was called Ban Koh Village, surrounded by the local canals or Khlong starting from the beginning of Khlong Bang Luang which was linked to Khlong San and the end of Khlong Ban Sai Kai connected to Khlong Bang Luang, and all Khlongs were converging to Chao Phraya River.

01. 班颂德昭帕耶村

班颂德昭帕耶村又名岛村，曾经是三位高级官员府邸所在地，即颂德·昭帕耶·博伦·玛哈·巴育拉翁（迪·汶那）、颂德·昭帕耶·博伦·玛哈·披猜亚（塔·汶那）和颂德·昭帕耶·博伦·玛哈·西·素里亚翁（川·汶那）。与此同时，由于四面环水该区域也被称作岛村。其周边水域的范围十分宽广，自邦朗河口沿湄南河水路到空讪区，然后流入邦赛凯河最终回到邦朗河。

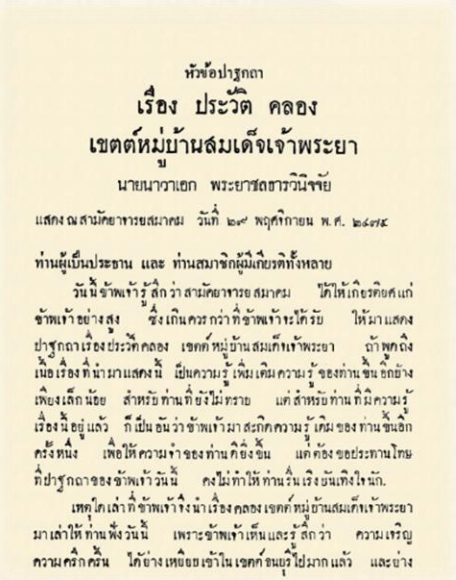

หัวข้อปาฐกถา
เรื่อง ประวัติ คลอง
เขตต์หมู่บ้านสมเด็จเจ้าพระยา
นายนาวาเอก พระยาชลธารวินิจฉัย
แสดง ณ สามัคยาจารยสมาคม วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๕

ท่านผู้เป็นประธาน และ ท่านสมาชิกผู้มีเกียรติทั้งหลาย

วันนี้ข้าพเจ้ารู้สึกว่า สามัคยาจารยสมาคม ได้ให้เกียรติยศแก่ข้าพเจ้าอย่างสูง ซึ่งเกินควรกว่าที่ข้าพเจ้าจะได้รับ ให้มาแสดงปาฐกถาเรื่องประวัติคลอง เขตต์หมู่บ้านสมเด็จเจ้าพระยา ถ้าพูดถึงเนื้อเรื่องที่นำมาแสดงนี้ เป็นความรู้เพิ่มเติมความรู้ของท่านขึ้นอีกอย่างเพียงเล็กน้อย สำหรับท่านที่ยังไม่ทราบ แต่สำหรับท่านที่มีความรู้เรื่องนี้อยู่แล้ว ก็เป็นอันว่าข้าพเจ้ามาสะกิดความรู้เดิมของท่านขึ้นอีกครั้งหนึ่ง เพื่อให้ความจำของท่านดียิ่งขึ้น แต่ต้องขอประทานโทษที่ปาฐกถาของข้าพเจ้าวันนี้ คงไม่ทำให้ท่านรื่นเริงบันเทิงใจนัก.

เหตุใดเล่าที่ข้าพเจ้าจึงนำเรื่องคลอง เขตต์หมู่บ้านสมเด็จเจ้าพระยามาเล่าให้ท่านฟังวันนี้ เพราะข้าพเจ้าเห็นและรู้สึกว่า ความเจริญความศิวิไลซ์ได้ย่างเหยียบเข้าในเขตต์อันธุรีไปมากแล้ว และย่าง

ปาฐกถาเรื่อง ประวัติคลอง เขตต์หมู่บ้านสมเด็จเจ้าพระยา

นาวาเอก พระยาชลธารวินิจจัย (มุ้ย ชลานุเคราะห์) แสดง ณ สามัคยาจารยสมาคม วันที่ ๒๙ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๗๕ พิมพ์ลงในหนังสือวิทยาจารย์ เล่ม ๓๒ ตอน ๒๔ เมื่อวันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕

Lecture on History of Navigated Canals in Somdet Chao Phraya Village by Captain Phraya Chonlatharwinijjai (Mui Chalanukroh) delivered at the Samakyajaraya Samakhom Association on November 29, 1932, printed in Wittayajarn, Volume 32, No. 24, on December 15, 1932

班颂德昭帕耶村区域河流历史的演讲

海军将军披耶·琼拉坦·威尼猜（穆伊·查拉努克罗）在佛历 2475 年 11 月 29 日为号令团结而发表的关于班颂德昭帕耶村区域河流历史的演讲，该演讲稿于佛历 2475 年 12 月 15 日被收录于《讲师》第 32 册第 24

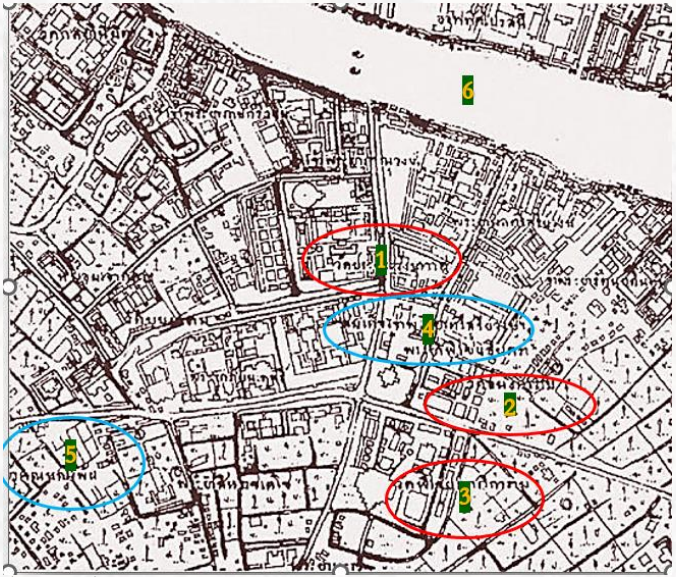

ที่มา: แผนที่กรุงเทพฯ ฉบับ จ.ศ. ๑๒๔๙ (พ.ศ. ๒๔๓๐)

1. **วัดประยุรวงศาวาส** ◊ Wat Prayurawongsawat ◊ 白塔寺
2. **วัดอนงคาราม** ◊ Wat Anongkharam ◊ 阿侬卡兰寺
3. **วัดพิไชยญาติการาม** ◊ Wat Phichai Yatikaram ◊ 披猜亚提卡兰寺
4. **จวนสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)** ◊ Residences of Somdej Chao Phraya Borom Maha Sri Suriyawongse (Chuang Bunnag) ◊. 颂德·昭帕耶·博伦·玛哈·西·素里亚翁（川·汶那）住宅
5. **บ้านท่านผู้หญิงพัน** ◊ Thanpuying Pan Bunnag's house ◊ 潘夫人府邸
6. **แม่น้ำเจ้าพระยา** ◊ Chao Phraya River ◊ 湄南河

แผนที่แสดงถิ่นฐานบ้านเรือนของสกุลบุนนาค / Map of Bunnag Family's residences / 汶那氏族住宅的地图

เขตบ้านสมเด็จเจ้าพระยา เดิมเรียกว่าบ้านเกาะ ด้วยมีน้ำล้อมรอบ นับตั้งแต่ปากคลองบางหลวงไล่ลงมาทางแม่น้ำเจ้าพระยาถึงคลองสาน แล้วเข้ามาทางคลองบางไส้ไก่ที่มีปลายมาต่อกับคลองบางหลวง ซึ่งมีปากคลองออกสู่แม่น้ำเจ้าพระยา

บ้านเกาะ เกาะ ๆ นี้ มีคลองเดิมที่ต้นคลองแต่ลำแม่น้ำ ๓ คลองคือ

๑. คลองหนึ่งเรียกว่าคลองบ้านเกาะเหนือ ต้นคลองออกแม่น้ำเจ้าพระยา ปลายคลองออกจดคลองวัดหิรัญรูจี ที่ตามชาวบ้านเรียกกันโดยมากว่า วัดน้อย

๒. คลองบ้านเกาะใต้ ต่อมาภายหลังเรียกว่าคลองเจ้าคุณกรมท่า ต้นคลองออกจากลำแม่น้ำเจ้าพระยา ปลายคลองต่อกับคลองวัดน้อยออกคลองบางไส้ไก่ข้างวัดหิรัญรูจี (วัดน้อย)

๓. คลองวัดขำแถมก็คือวัดอนงคาราม ต้นคลองออกลำน้ำเจ้าพระยา ปลายคลองสุดเพียงวัด คลองนี้ต่อมาเรียกว่าคลองขนอนแม่น้ำ ที่เรียกคลองเช่นนี้เพราะที่ปากคลองเป็นที่ตั้งขนอน

คลองทั้งสามนี้ ย่านกลางและปลายคลอง มีคลองแยกติดต่อไปมาได้ตลอดถึงกันทุกคลอง

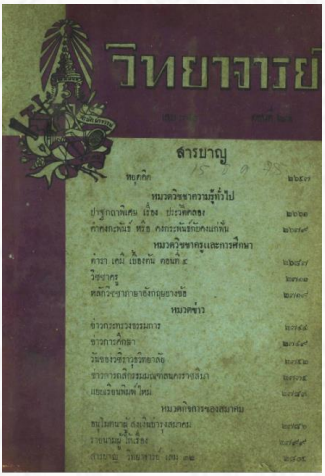

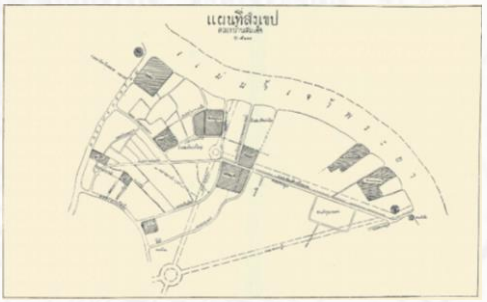

(ที่มา: นาวาเอก พระยาชลธารวินิจจัย (มุ้ย ชลานุเคราะห์). (๒๔๗๕). ปาฐกถาเรื่อง ประวัติ คลอง เขตต์หมู่บ้านสมเด็จเจ้าพระยา. ใน *วิทยาจารย์ เล่ม ๓๒ ตอน ๒๔ วันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕*. น. ๒๖๖๑ - ๒๖๗๘)

แผนที่เขตบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

Map of Ban Somdej Chao Phraya Village

班颂德昭帕耶村区域地图

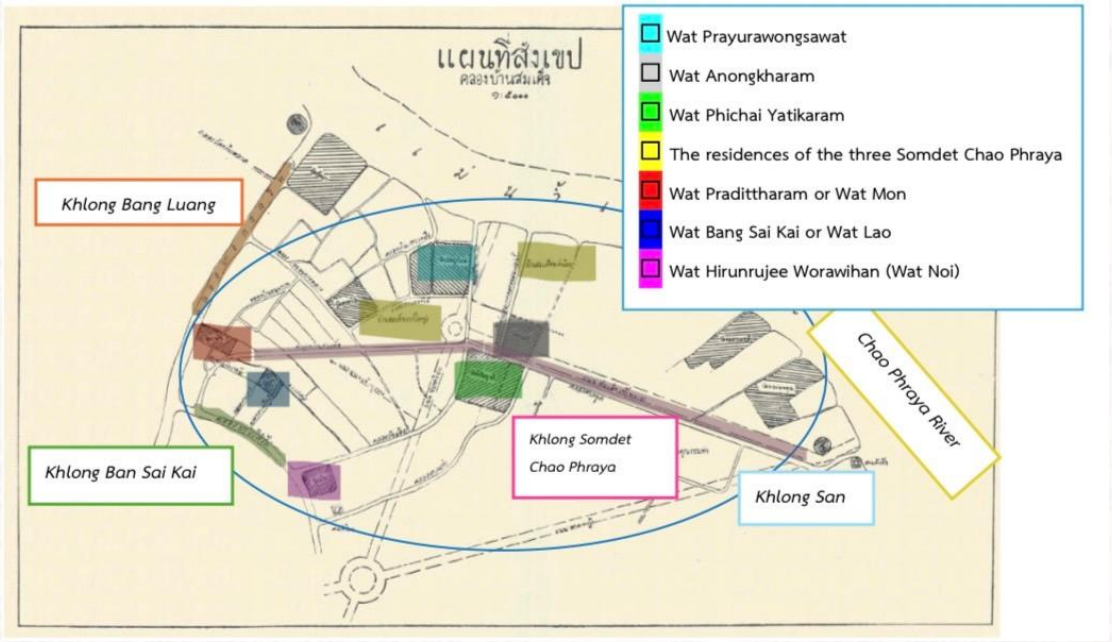

ที่มา: *วิทยาจารย์ เล่ม ๓๒ ตอน ๒๔ วันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕*. น. ๒๖๖๐.

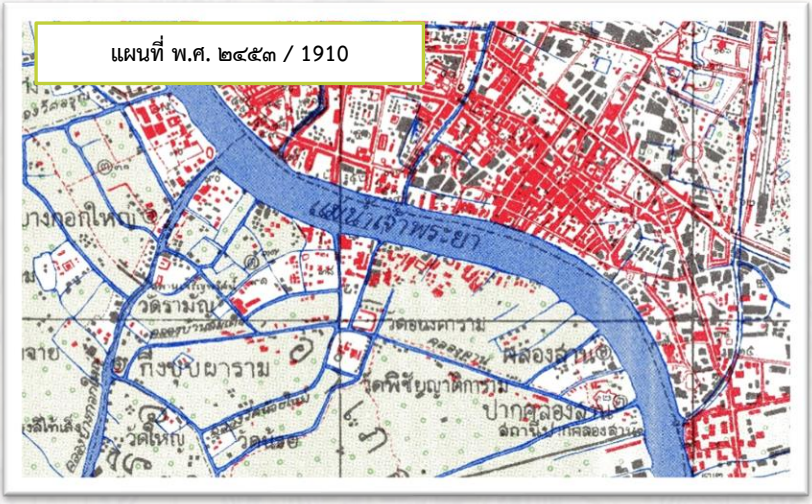

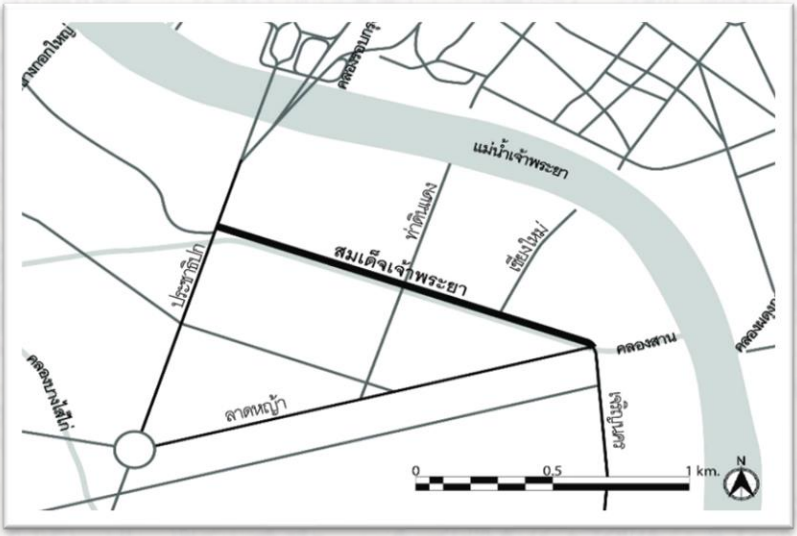

ที่มา: *หน่วยวิจัยแผนที่และเอกสารประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.*

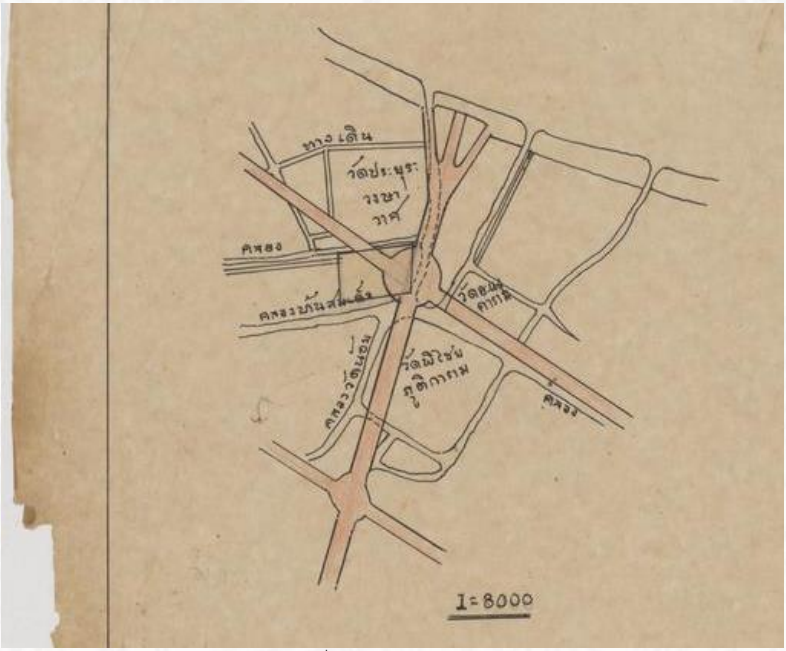

ที่มา: หจช. ผจศธ/๓๙

แผนที่ประมาณเขตตำบล นายทะเบียนสำมะโนครัวฝั่งตะวันตกแสดงเส้นทางที่จะสร้างถนนฝั่งธนบุรีในโครงการขั้นต้นจำนวน ๔ สาย พ.ศ. ๒๔๖๐ มาตราส่วน ๑: ๘๐๐๐

Map of estimated subdistrict areas of Census Registrar Record portrayed the initially 4-road building planning project in Thonburi in 1917, scaled 1: 8000

佛历 2460 年湄南河西岸区域规划图和人口普查及吞武里地区 4 条主路建设工程设计示意图（比例尺：1: 8000）

วัดประยุรวงศาวาส (ธนบุรี)

Wat Prayurawongsawat (Thonburi)

白塔寺（吞武里）

ที่มา: หจช. ภ ๐๐๒ หวญ ๔๒/๘

พระวิหารวัดอนงคาราม

ไม่ระบุปี

Wat Anongkharam (Thonburi), unspecified year

阿侬卡兰寺（吞武里）
年份不详

ที่มา: หจช. ภ ๐๐๒ หวญ ๔๒/๒๐

ที่มา: หจช. ภ ๐๐๒ หวญ ๔๒/๒๐

คลองวัดขำแถม หน้าวัดอนงคาราม ไม่ระบุปี

Khlong Wat Kham Thae, in front of Wat Anongkharam, unspecified year

康泰四河（流经阿侬卡兰寺）

วัดพิชัยญาติการาม

(วัดพิชัยญาติ)

Wat Phichai Yatikaram

(Wat Phichai Yat)

披猜亚提卡兰寺

（披猜亚寺）

ที่มา: หจช. ภ ๐๐๒ หวญ ๔๒/๑๑

ที่มา: หจช. ภ WH๒/๑๓๗

ที่มา: หจช. ภ ๐๐๒ หวญ ๔๒/๑๑

คลองสมเด็จเจ้าพระยา บริเวณแยกที่คลองสมเด็จเจ้าพระยาตัดกับคลองสานบริเวณหน้าวัดพิชัยญาติ

Khlong Somdet Chao Phraya intersecting with Khlong San which is in front of Wat Phichai Yat

颂德昭帕亚运河和空讪运河在披猜亚寺前分流

ที่มา: มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์. (๒๕๕๘).

ที่มา: คณะกรรมการดำเนินงาน. (๒๕๖๗).

คลองสมเด็จเจ้าพระยา / Khlong Somdet Chao Phraya / 颂德昭帕亚运河穿

๐๒. ลาว มอญ แขก บ้านสมเด็จ

ชุมชนบางไส้ไก่บ้านสมเด็จ ชุมชนวัดประดิษฐาราม ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ พื้นที่ที่ว่านี้แต่เดิมเป็นถิ่นฐานของคนในตระกูลบุนนาค และยังเป็นผู้มีบทบาทสำคัญต่อย่านนี้ ทั้งการสร้างวัดและระดมแรงงานขุดคลองเพื่อเปิดพื้นที่ชุมชน กลุ่มชาวลาว ชาวมอญ และชาวแขกมุสลิม ที่อพยพเข้ามาในบริเวณนี้จึงได้ชื่อว่า ลาว มอญ แขก บ้านสมเด็จ

ย่านของชาวลาว มอญ แขก บ้านสมเด็จ ตั้งอยู่ทางใต้ของเกาะหมู่บ้านสมเด็จเจ้าพระยา ถือเอาบ้านของสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) เป็นศูนย์กลาง โดยสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) เป็นผู้ดำเนินการขุดคลองสมเด็จเจ้าพระยา จากคลองหน้าวัดพิชัยญาติลอดผ่านถนนประชาธิปกเข้าพื้นที่เขตธนบุรี ทะลุผ่านปลายคลองวัดบุปผารามผ่านข้างมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ลอดผ่านถนนอิสรภาพ เข้ามาซอยมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาไปบรรจบคลองบางไส้ไก่ ซึ่งจะไปทะลุออกคลองบางหลวง (คลองบางกอกใหญ่) ขุดมาตรงนี้ด้วยเป็นที่ดินของท่านผู้หญิงพรรณ์ ภรรยาของท่าน และเพื่อเปิดพื้นที่ชุมชน เมื่อขุดแล้วทำให้เกิดคลองอีกสองคลอง คือคลองมอญ (เดิมชื่อคลองขนมกวน) คลองบริเวณถนนเข้าวัดประดิษฐาราม หรือวัดมอญในปัจจุบัน เป็นหมู่บ้านชาวมอญ และคลองบางไส้ไก่ เป็นคลองซอยเข้าไปที่วัดบางไส้ไก่ หรือวัดลาว เป็นหมู่บ้านชาวลาว และถัดมาเป็นเป็นย่านของแขกมุสลิม ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ

ที่มา: คณะกรรมการดำเนินงาน. (๒๕๖๗).

02. Lao, Mon, Khaek, Ban Somdet

The nowadays communities of Bang Sai Kai Ban Somdet, Wat Pradittharam and Ban Somdej Mosque were originally inhabited of Bunnag family residences, and the migrated Lao, Mon, Muslim or Indian inclusively called Khaek, reasonably named Lao, Mon, Khaek and Ban Somdet Community.

The Lao, Mon, Khaek and Ban Somdet Community was located in the southern part of Ban Somdet Chao Phraya Village, in which the resident of Somdet Chao Phraya Borom Maha Prayurawongse (Dis Bunnag) was regarded as the central area and his son, Somdet Chao Phraya Borom Maha Sri Suriyawongse (Chuang Bunnag), initially constructed the navigated Khlong Somdet Chao Phyraya, starting the front of Wat Phichai Yat to the current location of Bansomdejchaopraya Rajabhat University, in the purpose of public advantages, and probably referred to Thanpuying Pan, his wife generosity donating the land.

02. 班颂德、老挝族、孟族和穆斯林

居住于班颂德邦赛凯区、穆斯林区和普拉迪塔拉姆寺庙区的主要人群，原本是当地的汶那家族，但这之后又有老挝人、孟族人和穆斯林移民到该区域，因此这个区域被称为班颂德老挝族、孟族和穆斯林聚居地。

班颂德、老挝族、孟族和穆斯林人群的居住地位于岛村的南部，将颂德·昭帕耶·博伦·玛哈·巴育拉翁（迪·汶那）。据记载，为了扩大居民区，颂德·昭帕耶·博伦·玛哈·西·素里亚翁（川·汶那）是修筑运河的领导人，他主导修建了自披猜亚寺起到如今的班颂德昭帕亚皇家大学的运河，而这片土地原本是他妻子的私人用地。

ที่มา: คณะกรรมการดำเนินงาน. (๒๕๖๗).

คลองสมเด็จเจ้าพระยา ข้างมหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี ลอดผ่านถนนอิสรภาพ ต่อเข้าไปขนาบกับซอยอิสรภาพ ๑๕ (ด้านหน้ามหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา)

Khlong Somdet Chao Phraya is next to Thonburi Rajabhat University crossing underground to Soi Itsaraphap 15 in front of Bansomdejchaopraya Rajabhat University.

颂德昭帕亚运河穿过伊萨拉帕路和伊萨拉帕十五巷（班颂德昭帕亚皇家大学前）并行

ที่มา: คณะกรรมการดำเนินงาน. (๒๕๖๗).

จุดคลองสมเด็จเจ้าพระยาไหลรวมกับคลองบางไส้ไก่ ที่ล้อมด้านข้าง - ด้านหลังมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ไหลออกคลองบางหลวง

Convergence of Khlong Somdet Chao Phraya and Khlong BanSai Kai surrounding the back of Bansomdejchaopraya Rajabhat University and flowing to Khlong Bang Luang

颂德昭帕亚运河和流经班颂德昭帕亚皇家大学的邦赛凯运河汇合注入邦朗河

ที่มา: หจช. ภ ๐๐๒ หวญ ๕๒/๕

- ***คลองบางหลวง*** (คลองบางกอกใหญ่) จังหวัดธนบุรี ไม่ระบุปี

- Khlong Bang Luang, located in Bangkok Yai District, formerly known as Thonburi Province, unspecified year

- 邦朗河（曼谷艾）吞武里 年份不详

ที่มา: คณะกรรมการดำเนินงาน. (๒๕๖๗).

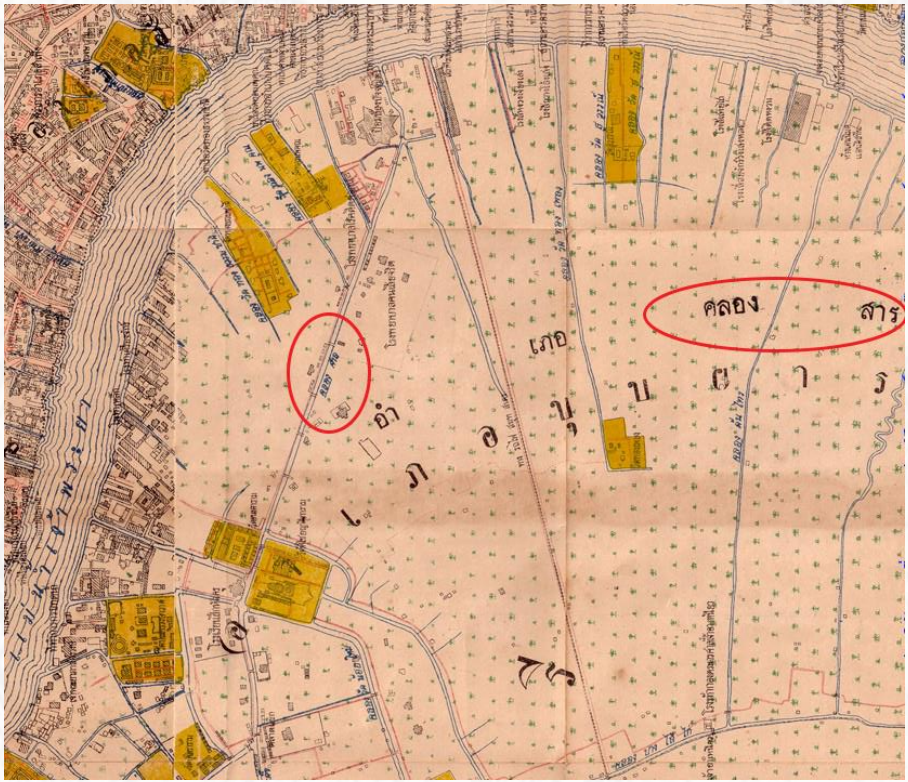

บริเวณคลองสาน คลองบ้านสมเด็จ ในแผนที่บริเวณกรุงเทพฯ สยาม ร.ศ. 129 (พ.ศ. 2453)

Khlong San and Khlong Ban Somdet on map of Bangkok, Siam in Rattanakosin era 129 (B.E 2453 – 1910)

空讪运河、颂德昭帕亚运河在暹罗地图（佛历 2453）

ที่มา: หน่วยวิจัยแผนที่และเอกสารประวัติศาสตร์สถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

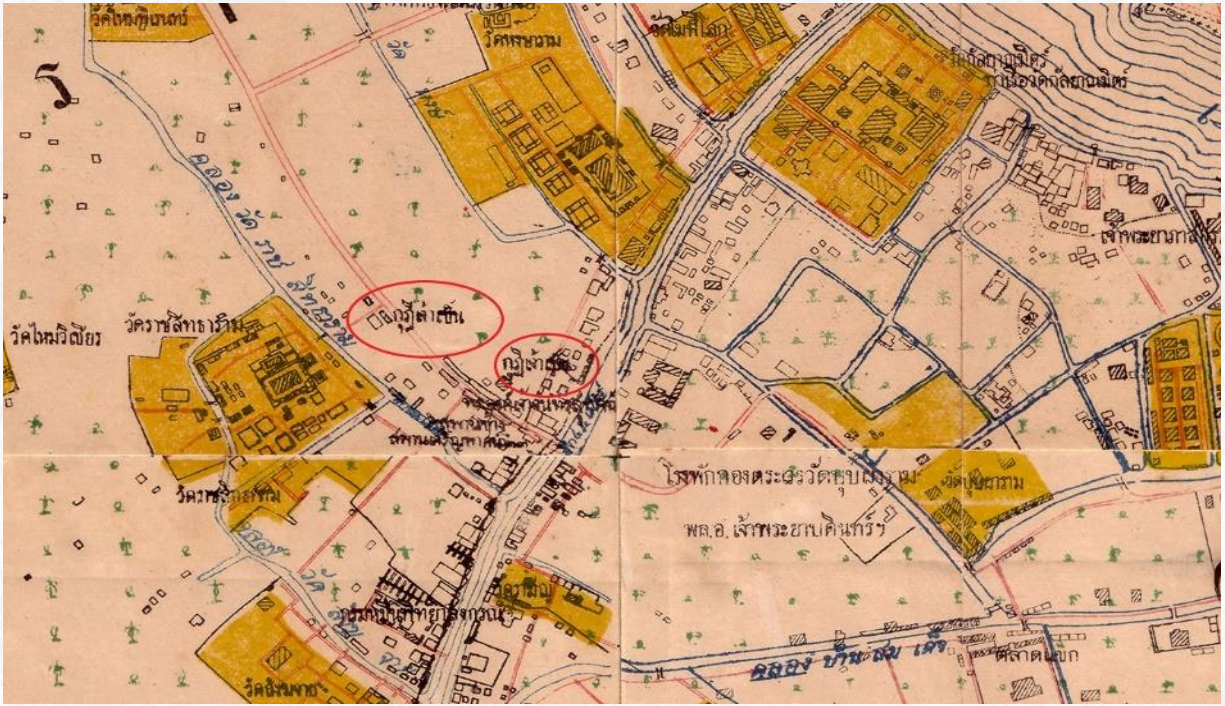
วัดไหมวิเชียร
วัดราชสิทธาราม
กุฏิเจ้าเซ็น
โรงพักทองตระวัดบุปผาราม
พล.อ. เจ้าพระยาบดินทร์ฯ
ตลาดแขก

ตราประจำสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)

The emblem's Somdet Chao Phraya Borom Maha Sri Suriyawongse (Chuang Bunnag)

颂德·昭帕耶·博伦·玛哈·西素里亚翁（川·汶那）的徽章

๐๓. สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)

ที่มา: ภ ๐๐๑ หวญ ๔๓/๘

สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)
ผู้ดำรงตำแหน่งผู้สำเร็จราชการแทนพระองค์
ในช่วงต้นรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕)
๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๔๑๑ – ๑๖ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๑๖

Somdet Chao Phraya Borom Maha Sri Suriyawongse (Chuang Bunnag), the Regent of Siam, during the beginning of the reign of King Chulalongkorn (Rama V), 1 October 1868 – 16 November 1873

颂德·昭帕耶·博伦·玛哈·西·素里亚翁（川·汶那）在拉玛五世（朱拉隆功）初期，佛历 2411 年 10 月 1 日-2416 年 11 月 16 日成为土地主

ที่มา: คณะกรรมการดำเนินงาน. (๒๕๖๗).

สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) ท่านเป็นบุตรคนใหญ่ของสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ (ดิศ บุนนาค) และท่านผู้หญิงจัน เกิดเมื่อวันที่ ๒๓ ธันวาคม พ.ศ. ๒๓๕๑ ถึงแก่พิราลัย ๑๙ มกราคม พ.ศ. ๒๔๒๖

และเป็นบุคคลสำคัญที่มีคุณูปการต่อสถานศึกษาที่มีนามว่า ***"มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา"*** เนื่องจากท่านเป็นเจ้าของจวน (บริเวณโรงเรียนศึกษานารีในปัจจุบัน) ที่ใช้เป็นสถานที่จัดตั้งโรงเรียนราชวิทยาลัย โรงเรียนมัธยมบ้านสมเด็จเจ้าพระยา กระทั่งในปี พ.ศ. ๒๔๗๔ โรงเรียนมัธยมบ้านสมเด็จเจ้าพระยาได้แลกเปลี่ยนพื้นที่กับโรงเรียนศึกษานารี (บ้านท่านผู้หญิงพรรณ์) มาตั้งในพื้นที่ปัจจุบัน แต่คงนามสถาบัน "บ้านสมเด็จเจ้าพระยา"

นอกจากนี้ ท่านยังเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขุดคลองสมเด็จเจ้าพระยา คลองบางไส้ไก่ และคลองซอยต่าง ๆ เพื่อเปิดพื้นที่ชุมชนรอบมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาในปัจจุบัน ชาวลาว มอญ แขก บ้านสมเด็จ ที่ได้เข้ามาอาศัยบริเวณเดียวกันนี้ เชื่อว่าล้วนทำงานอยู่ใต้บังคับสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)

03. Somdet Chao Phraya Borom Maha Sri Suriyawongse (Chuang Bunnag)

Somdet Chao Phraya Borommahasrisuriyawongse (Chuang Bunnag), the eldest son of Somdet Chao Phraya Borommaha Prayunwong (Dis Bunnag) and Thanpuying Chan, was born on 23 December 1808 and passed away on 19 January 1883.

He patronized to educational advancement contributing his residence to set up Rajavidyalaya School and Ban Somdej Chao Phraya High School. In 1931, Ban Somdej Chao Phraya High School, in which is currently located Suksanaree School, moved to the current location of Bansomdejchaopraya Rajabhat University, with the remembrance called “Baan Somdet Chao Phraya”

In addition, he played a vital role in the construction of the water navigation of Khlong Somdet Chao Phraya, Khlong Ban Sai Kai and related khlongs for community meetup and transportation, and there were the settlements of Lao, Mon, Khaek and Ban Somdet communities, where Bansomdejchaopraya Rajabhat University is presently surrounded by. Moreover, it is generally believed that a majority of community inhabitants worked under the command of Somdet Chao Phraya Borom Maha Sri Suriyawongse (Chuang Bunnag).

03. 颂德·昭帕耶·博伦·玛哈·西·素里亚翁（川·汶那）

颂德·昭帕耶·博伦·玛哈·西·素里亚翁（川·汶那）在拉玛五世（朱拉隆功）初期，佛历 2411 年 10 月 1 日-2416 年 11 月 16 日成为土地主。是颂德·昭帕耶·博伦·玛哈·巴育拉翁（迪·汶那）的大儿子，其夫人为詹夫人，生于佛历 2351 年 12 月 23 日，卒于佛历 2426 年 1 月 19 日

他是一位重要人物，为班颂德昭帕亚皇家大学做出了巨大贡献。由于他是这片土地的所有者（现女子教育学院），这里曾经有过皇家学府和班颂德昭帕亚中学。直到佛历 2474 年班颂德昭帕亚中学和女子教育学院互换了校址，但依旧延续使用原来的名字“班颂德昭帕亚” 此外，他也是挖掘颂德昭帕亚运河、邦赛凯运河以及各种小运河的重要参与者，以开辟班颂德昭帕亚皇家大学周围区域。据信，目前已居住在该地区的老挝族、孟族、穆斯林族以及颂德府邸内部的人都在颂德·昭帕耶·博伦·玛哈·西·素里亚翁（川·汶那）的指挥下参与到这一工作中。

ที่มา: ภาพต้นฉบับถ่ายโดย John Thomson, 1865 (wellcomecollection.org)

- เสนาบดีกลาโหมของสยาม
- The Prime Minister (Kralahom) of Siam (Thailand). Photograph by John Thomson, 1865.
- 国防部大臣的

๐๔. ท่านผู้หญิงพรรณ์ บุนนาค

ท่านผู้หญิงพรรณ์ บุนนาค
บางแห่งสะกดว่า พัน, พันธ์

ภรรยาของสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) บ้านของท่านผู้หญิงพรรณ์ (ปัจจุบันคือที่ตั้งของ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา) ตั้งอยู่เป็นศูนย์กลางล้อมรอบด้วยชุมชนลาว มอญ แขก บ้านสมเด็จ

ที่มา: หจช. ๑๘M/๑

04. Thanpuying Phan Bunnag

Thanpuying Phan Bunnag is the wife of Somdet Chao Phraya Borom Maha Sri Suriyawongse. (Chuang Bunnag) Thanpuying Pan's house (Currently it is the location of Bansomdejchaopraya Rajabhat University) located in the center surrounded by the Lao, Mon, Khaek, Ban Somdej communities.

04. 潘夫人·汶那

潘夫人·汶那，是颂德·昭帕耶·博伦·玛哈·西·素里亚翁（川·汶那）的夫人，她的房子目前是班颂德昭帕亚皇家大学所在地，周围环绕着班颂德老挝族、孟族和穆斯林人群的居住。

ที่มา: ภาพต้นฉบับถ่ายโดย John Thomson, 1865 (wellcomecollection.org)

ท่านผู้หญิงพรรณ์ บุนนาค ภรรยาของเสนาบดีกระทรวงกลาโหมของสยาม

Thanpuying Phan Bunnag, the wife of the Prime Minister (Kralahom) of Siam (Thailand). Photograph by John Thomson, 1865.

潘夫人·汶那，国防部大臣的妻子

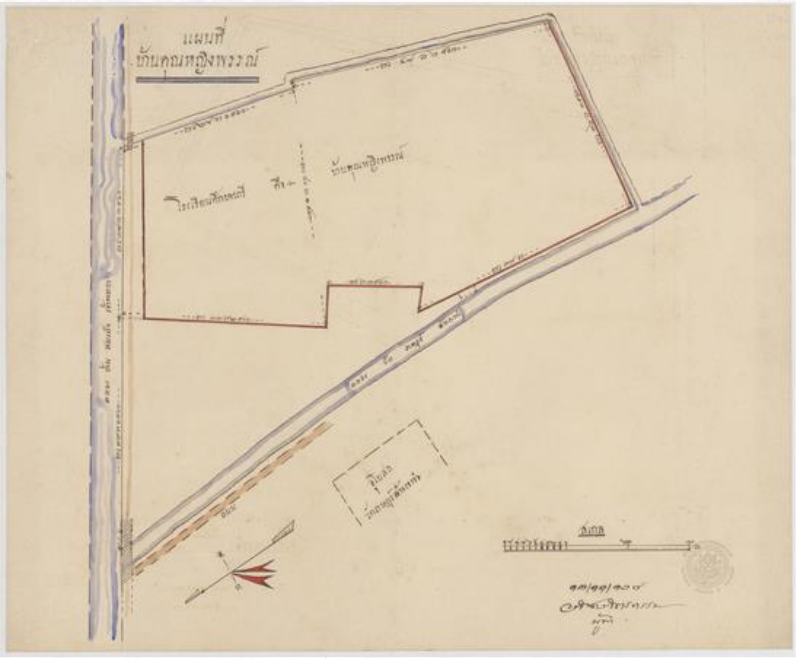

ที่มา: หจช. ผจศธ/๑๗๖

แผนที่ที่ดินบ้านคุณหญิงพรรณ์ คือโรงเรียนศึกษานารี (มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาในปัจจุบัน) แสดงเขตที่ดินบ้านคุณหญิงพรรณ์ และบริเวณใกล้เคียงตำบลบางกอกใหญ่ฝั่งใต้ เช่น คลองวัดราษฎร์ศรัทธาธรรม, ถนน ฯลฯ (ปี พ.ศ. ๒๔๕๑)

Map of Thanpuying Pan Bunnag's house, her own lands and some places near southern Bangkok Yai Subdistrict, such as Khlong Wat Rat Satthatham, local roads, etc. (1908)

潘夫人府邸地图,包括曼谷艾南部区域,如拉萨塔谈庙运河和周边道路等等（佛历 2451 年）

ที่มา: คณะกรรมการดำเนินงาน. (๒๕๖๗).

รฦกรอยลาวบางไส้ไก่

Memorable traits of Ban Lao Bang Sai Kai Community Settlement

追忆班颂德老挝族区

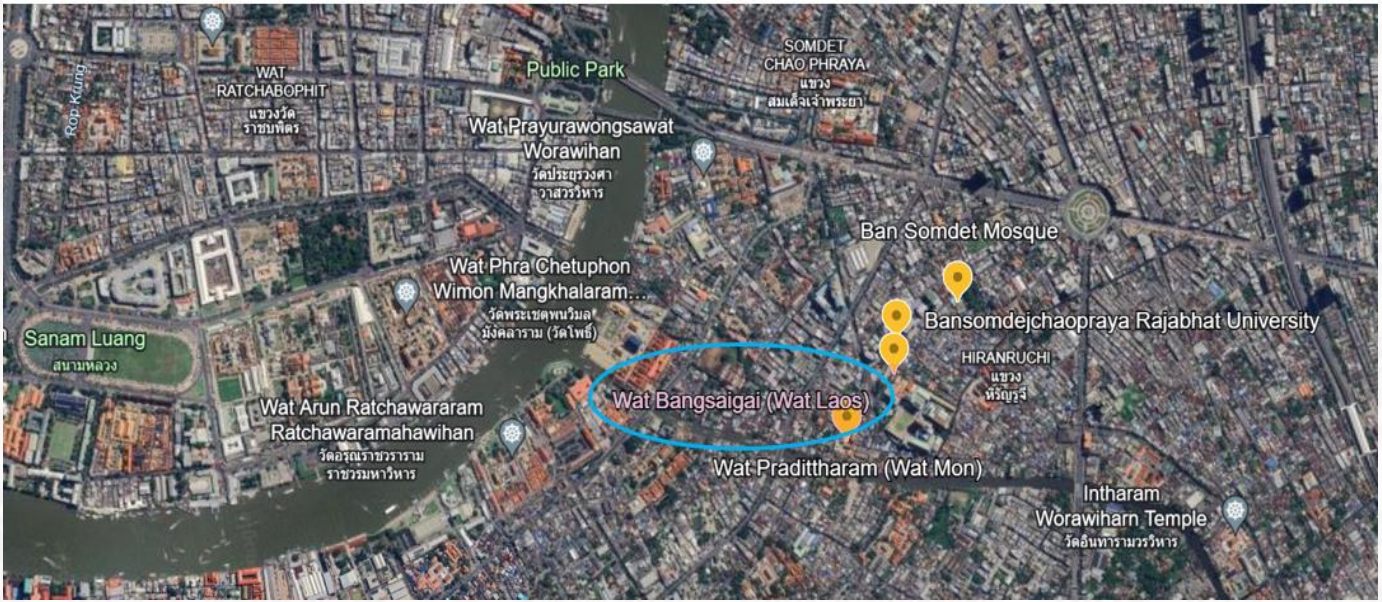

ที่มา: Google Earth. (กรกฎาคม ๒๕๖๗).

๐๕. หมู่บ้านลาว ชุมชนบางไส้ไก่บ้านสมเด็จ

หมู่บ้านลาว ชุมชนบางไส้ไก่บ้านสมเด็จ ตั้งอยู่ติดกับมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซอยอิสรภาพ ๑๕ ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพฯ

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดกับ วัดบางไส้ไก่
ทิศใต้	ติดกับ ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ
ทิศตะวันออก	ติดกับ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ทิศตะวันตก	ติดกับ ชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณ

ประวัติความเป็นมา

หมู่บ้านลาวบางไส้ไก่ เอกสารประวัติชุมชนที่บันทึกตามคำบอกเล่า บรรพบุรุษเป็นกลุ่มชาวลาวจากเวียงจันทน์ที่เข้ามาตั้งแต่สมัยธนบุรีถึงช่วงต้นรัตนโกสินทร์ เนื่องจากปัญหาความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างสยามกับเจ้าลาวหลวงพระบาง เวียงจันทน์ จำปาสัก อันนำมาสู่การกวาดต้อนครัวลาวมาไว้ในย่านต่าง ๆ รวมถึงย่านบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีความสัมพันธ์กับสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) และคุณหญิงพรรณ์ ภรรยาของท่าน

ที่มา: คณะกรรมการดำเนินงาน. (๒๕๖๗).

05. Ban Lao Community
(Bang Sai Kai Ban Somdet Community)

Generally “Ban Lao/Lao Village” or called “Bang Sai Kai Community,” located at the back of Bansomdejchaopraya Rajabhat University, Thonburi, Bangkok, was originally one of the Lao people communities who were rounded up from Vientiane in the Thonburi Period to the early Rattanakosin Period. There were political problems between Siam (Thailand) and Laos which the Lao rulers of Luang Prabang, Vientiane, and Champasak, and their people led to the forcible removal to the Thai territory.

05. 老挝族聚集区（班颂德邦赛凯区）

老挝族聚集区（班颂德邦赛凯区）位于班颂德昭帕亚皇家大学身后区域，是万象老挝族聚集区，由于暹罗和琅勃拉邦、万象和占巴塞地区老挝族的冲突导致大批老挝族迁移到各地，其中包括班颂德邦赛凯区

๐๖. วัดบางไส้ไก่ (วัดลาว)

ที่มา: คณะกรรมการดำเนินงาน. (๒๕๖๗).

วัดบางไส้ไก่หรือวัดลาว ตั้งอยู่ริมคลองบางไส้ไก่ ฝั่งธนบุรี เป็นวัดโบราณที่ถูกสร้างขึ้นในสมัยธนบุรีเมื่อ พ.ศ. ๒๓๒๐ โดยเจ้านันทเสนและพระเจ้าอินทวงศ์ (พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชที่ ๔) พระราชโอรสในพระเจ้าสิริบุญสาร (พระเจ้าไชยเชษฐาธิราชที่ ๓) ผู้ครองนครเวียงจันทน์ เมื่อครั้งถูกนำมาเป็นองค์ประกัน พร้อมกับครัวชาวลาว

ภายในวัดประกอบด้วยเสนาสนะต่าง ๆ ได้แก่ อุโบสถซึ่งประดิษฐานหลวงพ่อศรีเวียง พระประธานปางสมาธิ ศิลปะอยุธยา หอสวดมนต์ ศาลาการเปรียญ และพระพุทธรูปศิลปะอู่ทอง สำหรับสรงน้ำในเทศกาลสงกรานต์

เดิมวัดลาวมีชื่อว่า วัดราษฎร์ศรัทธาธรรม มีเรื่องเล่าว่า การสร้างวัดแห่งนี้เกือบไม่สำเร็จ เพราะผู้สร้างวัดพี่น้องเกิดการแย่งถุงเงินสร้างวัด จนในที่สุดผู้น้องแย่งถุงเงินไปสร้างวัดอื่น ต่อมามีเศรษฐีใจบุญชื่อ ยายชื่น ได้ให้ความอุปถัมน์สร้างวัดจนเสร็จ ภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น วัดคลองบางไส้ไก่ ตามชื่อคลองที่ไหลผ่านวัด ซึ่งเพี้ยนมาจาก “คลองสาวกลาย” หรือ “คลองสะก่าย”

06. Wat Bang Sai Kai or Wat Lao

Generally regarded as an ancient temple in Thonburi Period, Wat Bang Sai Kai or Wat Lao, located along Khlong Ban Sai Kai, was built in 1777 by Prince Chao Nantasen and King Inthawong (King Chaiyachetthathirat IV), son of King Siribunyasan (King Chaiyasetthathirath III), the ruler of Vientiane, whom were taken as the political guarantors along with the immigrated Lao people.

Wat Bang Sai Kai or Wat Lao was originally named Wat Ratsatthatham. It was told that the construction of this temple was almost unsuccessful because there was a fight for money of the brother temple builders. The younger brother snatched the money bucket to build another temple. Later, a wealthy philanthropist named Grandma Chuen gave patronage to build the temple until it was completed. The name was changed to Wat Khlong Bang Sai Kai as its location which was distorted from “Khlong Saoklai” or “Khlong Sakai” to presently called “Khlong Bang Sai Kai”.

06. 邦赛凯庙（老挝庙）

邦赛凯庙（老挝庙）是一座位于吞武里邦赛凯区的古老寺庙，始建于佛历2320年，是由南塔森王和任他旺国王（猜亚切塔提拉国王四世）——猜亚切塔提拉国王三世的皇子，二人携家眷至此地成为质子时期修建

寺庙原名为拉萨塔谈庙，有传言说，原本这座寺庙由于修建的兄弟俩争夺寺庙修筑资金，最终两人分头去修建了其他的寺庙，这之后有一个颇有善心的富人，出继续修建这座寺庙，并将它命名为邦赛凯庙（按照流经寺庙的运河命名）

ที่มา: คณะกรรมการดำเนินงาน. (๒๕๖๗).

ที่มา: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มรภ.บ้านสมเด็จเจ้าพระยา. (๒๕๖๖).

อุโบสถ ประดิษฐานหลวงพ่อศรีเวียง พระประธานปางสมาธิ ศิลปะอยุธยา

The ordination hall or technically called Ubosot enshrined Luang Por Sri Wiang, Ayutthaya art style Buddha Statue in mediation posture

供奉有佛像的教堂（始建于阿瑜陀耶时期）

๐๗. ศาลพ่อปู่ – พ่อตา หมู่บ้านลาว

ที่มา: คณะกรรมการดำเนินงาน. (๒๕๖๗).

ศาลพ่อปู่-พ่อตา ท้าวนนทะเสน-ท้าวอินทะเสน หมู่บ้านลาว สิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำวัดบางไส้ไก่

ชาวลาวบางไส้ไก่มีความเชื่อว่าท้าวนนทะเสน – ท้าวอินทะเสน (เจ้านันทเสนและพระเจ้าอินทวงศ์) เชื้อพระวงศ์ลาวที่โยกย้ายเข้ามาในคราวเดียวกัน เป็นผู้มีบุญ คอยปกป้องดูแลชาวบ้านให้อยู่อย่างมีความสุขและปลอดภัย จึงสร้างศาลไว้เพื่อเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของคนในชุมชน อีกทั้งยังสะท้อนถึงรูปแบบความเชื่อเรื่องศาลปู่ตาที่สัมพันธ์กับกลุ่มชาวลาว

07. Por Pu-Por Ta Shrine, Ban Lao Village

Por Pu – Por Ta Shrine, Ban Lao Village, or related to Thao Nonthasen and Thao Inthasen, the Lao rulers, the sacred shrine of Wat Ban Sai Kai

In the past, the immigrated Lao people believed that Thao Nonthasen and Thao Inthasen, the Lao rulers, were meritorious to protect the Lao villagers to live happily and safely. Therefore the shrine was built to serve as the spiritual anchor for the minds of the people and it is also related to the traditional beliefs and ways of lives.

07. 岳父祠——老挝社区

岳父祠——邦赛凯寺的圣物

老挝人自古以来就相信陶·农塔森和陶·因塔森是同时迁入的老挝王室成员，是一位保护、关心村民幸福安康生活的功臣。因此，建造这座神社是为了成为该地区老挝人的心灵支柱，也反映了与老挝人民有关的岳父祠的信仰形式。

๐๘. ขลุ่ยบ้านลาว

ขลุ่ยบ้านลาว การทำขลุ่ยและแคน นับเป็นภูมิปัญญาของชาวลาวเวียงจันทน์ที่นำติดตัวมาด้วยเมื่อครั้งอพยพเข้ามาตั้งรกรากในสยาม รวมถึงกลุ่มชาวลาว “ชุมชนบ้านลาวบางไส้ไก่” ที่ยังคงสืบทอดการทำขลุ่ย ส่วนการทำแคนไม่ได้รับการสืบสานต่อ

ปัจจุบันหมู่บ้านลาวเป็นแหล่งผลิตขลุ่ยไทยที่มีคุณภาพแห่งหนึ่งของไทย มีปราชญ์ชาวบ้านมีช่างฝีมือชั้นครูที่สืบทอดการทำขลุ่ย เอกลักษณ์สำคัญที่ทำให้ขลุ่ยหมู่บ้านลาวเป็นที่รู้จักคือ ลวดลายวิจิตรงดงาม โดยนำตะกั่วเทราดลงบนลำขลุ่ย เกิดเป็นสารพัดลาย เช่น ลายหิน ลายดอก รวมถึงการเป่าขลุ่ยเป็นท่วงทำนองเพลงลาวต่าง ๆ

ที่มา: คณะกรรมการดำเนินงาน. (๒๕๖๗).

08. Ban Lao Flute

Making flute and cane was the wisdom of the Lao Vientiane people and they continually made those music instruments as forcibly immigrated to Siam, including to “Ban Lao Bang Sai Kai Community”. (Unfortunately, making cane has not been carried out nowadays.)

Today, Ban Lao Village is one of the qualified Thai flute production centers of in Thailand. There are many noted local master craftsmen passing on the traditional making flutes to the next generation. Additionally the important characteristic patterns by applying lead to the flute’s shaft in various patterns as stone and flowers, including toflute playing to the Lao melody songs, makes the Ban Lao flute well-known publicly.

08. 老挝笛

老挝笛，制作笛子和笙可以算得上是万象老挝族人的智慧，他们也将这项手艺带到了暹罗大地，这其中也包括了邦赛凯地区的老挝族人，时至今日，该地区的老挝族人也依旧铭记着祖辈的记忆和手艺制作着经典的老挝笛（可惜的是笙的制作方法已经失传了）

现如今，工匠的智慧、高超的制作技巧、独具特色的华丽复杂的花纹（将铅浇在笛身上做出各种式样：石纹、花纹）以及吹奏出的老挝曲调已然让这片老挝族人世代生存的家园成为了泰国高质量笛子的产地之一

๐๙. ปลาส้มบ้านลาว

ปลาส้มบ้านลาว ชาวลาวเวียงจันทน์ได้มีการถนอมอาหารจากปลาตะเพียน ด้วยวิธีการทำปลาส้ม โดยใช้วิธีหมักเป็นเวลานานเพื่อให้ก้างปลาตะเพียนนิ่มจนสามารถนำมารับประทานได้หมดทั้งตัว ซึ่งถือได้ว่าเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านอาหารของชาวลาวดั้งเดิม

ลักษณะของปลาส้มของหมู่บ้านลาว มีลักษณะและรสชาติคล้ายคลึงกับปลาส้มของชาวอำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ หรือที่เรียกกันว่า “ปลาส้มของกำนันจุล” จึงสันนิษฐานได้ว่า อาจจะเป็นกลุ่มชาวลาวเวียงจันทน์ที่อพยพมาในคราวเดียวกัน แต่ต้องแยกย้ายกระจัดกระจายกันไปตั้งบ้านเรือน

ปัจจุบันคงเหลือบ้านที่ทำปลาส้มที่มีรสชาติดั้งเดิมสืบต่อมาจากบรรพบุรุษประมาณ ๒ - ๓ หลัง โดยจะทำปลาส้มไว้ทานกันเองในครอบครัวและเพื่อแจกจ่ายกันเฉพาะในหมู่ญาติ ซึ่งทำกันปีละหนึ่งครั้งเท่านั้น

09. Ban Lao Pickled Carp Fish

Ban Lao pickled carp fish, one of traditional Lao Vientiane people wisdoms of preserved food, is cooked by fermented the carp fish in a while period as it is softly eaten whole.

09. 老挝酸鲫鱼

万象的老挝人有保存鲫鱼的特殊方法。酸鲫鱼的制作方法是：采用长时间发酵，使鲫鱼柔软可整条食用，这被认为是传统老挝人民的生活智慧。

ที่มา: จิราภรณ์ หนูสวัสดิ์. (๒๕๖๕).

วัดประดิษฐาราม (วัดมอญ)
แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร
ชุมชนวัดประดิษฐาราม
Wat Pradittharam Community
แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี
กรุงเทพมหานคร

รฦกรอยมอญบ้านสมเด็จ

Memorable traits of Mon Ban Somdej Community Settement

追忆班颂德孟族区

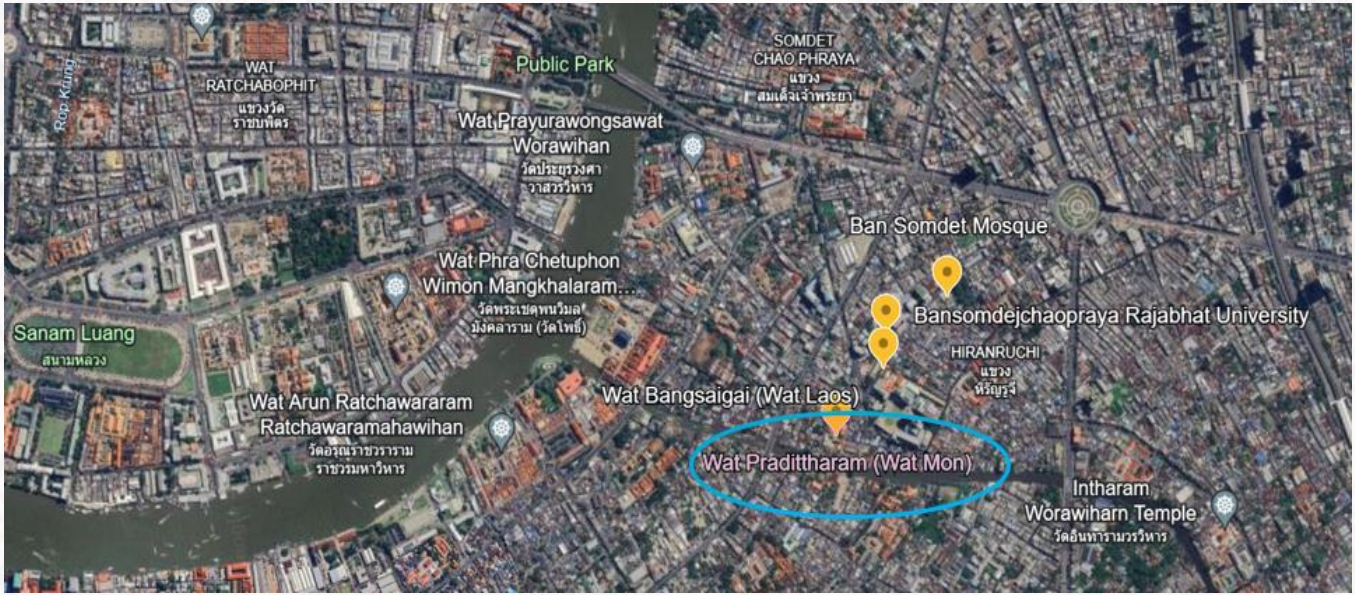

ที่มา: Google Earth. (กรกฎาคม ๒๕๖๗).

๑๐. หมู่บ้านมอญ ชุมชนมอญประดิษฐาราม

ชุมชนมอญประดิษฐาราม ตั้งอยู่ตรงข้ามมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซอยอิสรภาพ ๑๕ ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพฯ

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดกับ ถนนอิสรภาพ
ทิศใต้	ติดกับ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ทิศตะวันออก	ติดกับ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ทิศตะวันตก	ติดกับ คลองบางกอกใหญ่

ประวัติความเป็นมา

ชุมชนวัดประดิษฐารามหรือ “บ้านมอญ” เหตุที่เรียกว่าบ้านมอญเพราะเป็นชุมชนมอญชาวเมืองทวายและเมืองมะริด ที่อพยพเข้ามาในสยามสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ ๒) สาเหตุเนื่องจากพระเจ้าปดุงกษัตริย์พม่ากล่าวหาว่ามอญทั้งสองเมืองเป็นกบฏ ชาวมอญกลุ่มนี้จึงหนีภัยเข้ามาในสยาม

ชาวมอญเมืองทวายและเมืองมะริด เมื่อสร้างนครเขื่อนขันธ์แล้วเสร็จ รัชกาลที่ ๒ โปรดเกล้าฯ ให้มอญกลุ่มนี้ไปอยู่ที่นครเขื่อนขันธ์ มอญกลุ่มนี้จึงได้ชื่อ มอญปากลัด หรือมอญพระประแดง

ด้วยเมืองทวายและเมืองมะริดเป็นเมืองชายทะเล ชาวมอญกลุ่มนี้จึงมีความชำนาญในการเดินเรือเมื่อเข้ามาอยู่ในสยามจึงโปรดเกล้าฯ ให้พวกผู้ชายเข้ารับราชการเป็นฝีพายหลวง ที่โรงเรือหลวง บริเวณสะพานพระรามหกปัจจุบัน ต่อเมื่อย้ายโรงเรือหลวงไปอยู่ในคลองบางกอกใหญ่ หรือคลองบางหลวง คือบริเวณตั้งแต่ปากคลองวัดบุปผารามหรือวัดดอกไม้ไปจนถึงปากคลองบางไส้ไก่ มอญชาวเมืองทวายและเมืองมะริดจึงต้องย้ายถิ่นฐานมาอยู่ที่โรงเรือหลวงแห่งใหม่ ทำให้เกิดชุมชนมอญ ณ ที่นี้ เรียกกันว่า “บ้านมอญ” ปัจจุบันเรียกเป็นทางการว่า “ชุมชนวัดประดิษฐาราม”

10. Ban Mon Village:
Mon Wat Pradittharam Community

Mon Wat Pradittharam Community or originally called “Ban Mon” was historically inhabited by Mon ethnical Dawei and Myeik community who migrated into Thailand during the reign of King Buddha Lertla Napalai (King Rama II). These Mon men were skillful at ship navigation, so they were graciously ordered to serve as the royal oarsmen in the Royal Shipyard, currently Rama VI Bridge area. Once the Royal Shipyard was moved to Khlong Bangkok Yai or Khlong Bang Luang, the community of Mon people from Dawei and Myeik were settled and officially called the “Mon Wat Pradittharam Community”.

10. 孟族聚集区、普拉迪塔拉姆寺庙区

普拉迪塔拉姆寺庙区在班颂德昭帕亚皇家大学对面，吞武里，曼谷

孟族聚集区、普拉迪塔拉姆寺庙区（原称班孟）的历史，该地区被称为班孟的原因是这里是拉玛二世时期从丹老和土瓦迁移而来的缅甸人的聚居地，这一部分的孟族人有着高超的划船技术，所以成为了皇家的御用船师，在现如今拉玛六路附近的皇家船厂工作，这之后将船厂搬迁到了曼谷艾地区（邦朗运河），因此这些船师也必须举家搬迁来到现如今的孟族聚集地（普拉迪塔拉姆寺庙社区）

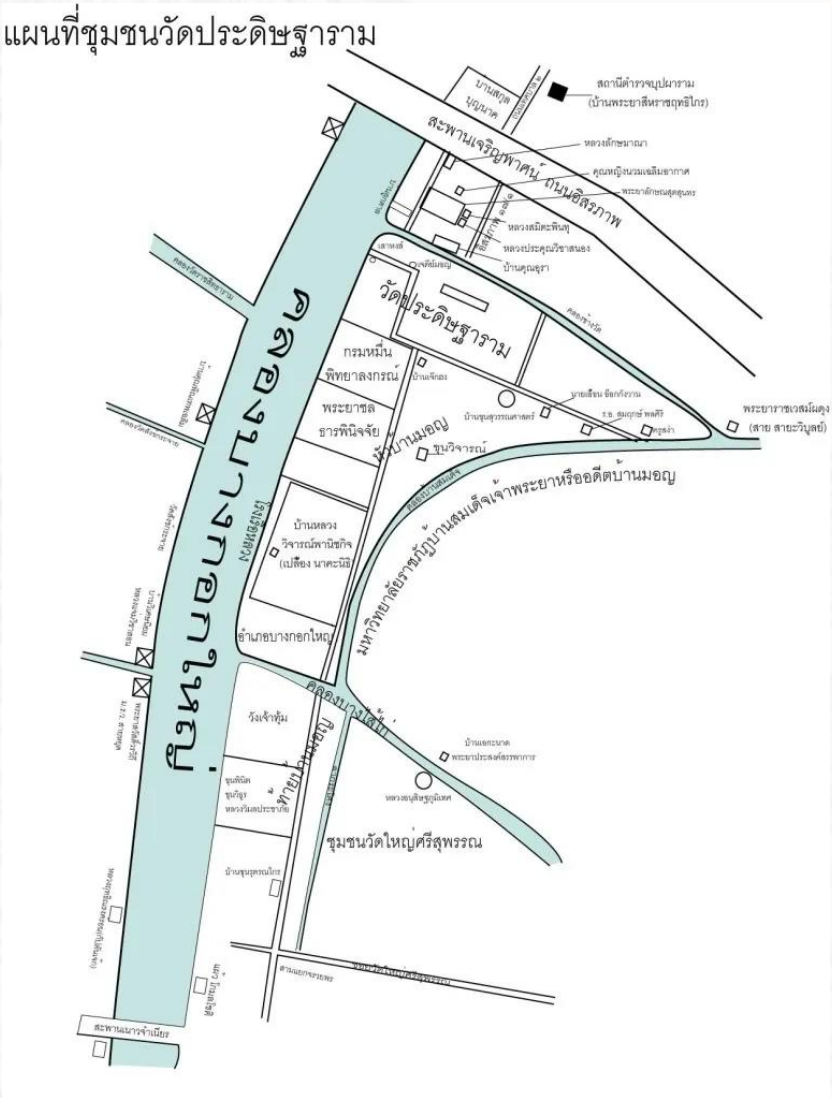

ที่มา: วราห์ โรจนวิภาต. (๒๕๕๓).

๑๑. วัดประดิษฐาราม (วัดมอญ)

วัดประดิษฐาราม สร้างเมื่อ พ.ศ. ๒๒๙๓ เดิมเป็นวัดไทย มีกุฏิพระเป็นฝาไม้ไผ่ขัดแตะ แต่เมื่อชาวมอญมาอาศัยอยู่บริเวณนี้และได้ทำนุบำรุงวัด จึงกลายเป็นวัดมอญ เรียกกันว่า “วัดมอญ” หรือ “วัดรามัญประดิษฐ์”

ภายในวัดประดิษฐาราม มีโบสถ์ขนาดเล็กมีช่อฟ้าใบระกา หน้าบันเป็นไม้พื้นเรียบ เซาะร่องทำลายประดับกระจกสีอย่างลายเครือเถาดอกพุดตาน มีวิหารหลังเล็กอยู่ข้างโบสถ์ หน้าบันวิหารเป็นลายปูนปั้นเครือเถา กรอบหน้าบันด้านล่างปั้นรูปนกในท่าเอี้ยวตัว ๑ ตัว ซ้ายมือของโบสถ์เป็นระเบียงคดประดิษฐานพระพุทธไสยาสน์ ด้านหลังโบสถ์มีเจดีย์ทรงไทยย่อไม้สิบสอง

11. Wat Pradittharam or Wat Mon

Wat Pradittharam, built in 1750, was originally a Thai temple and then maintained by the migrated Mon people who had the settlement. It was called “Wat Mon” or “Wat Raman Pradit” in practically the Mon temple.

11. 普拉迪塔拉姆庙、孟庙

普拉迪塔拉姆庙始建于 1750 年，前身是泰庙，直至孟族人搬迁至此地并修缮寺庙，才将其称为“普拉迪塔拉姆庙”或“孟庙”

ที่มา: คณะกรรมการดำเนินงาน. (๒๕๖๗).

ที่มา: คณะกรรมการดำเนินงาน. (๒๕๖๗).

พระพุทธรูปปางไสยาสน์ที่ประดิษฐานอยู่ในวิหารพระนอน

The Reclining Buddha Statue is enshrined in the ordination hall.

大殿内部的卧佛像

หลวงปู่โต

ท่านเป็นเจ้าอาวาสมอญองค์แรกของวัดประดิษฐาราม ความศักดิ์สิทธิ์ของท่านเชื่อกันว่า สามารถปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย เสริมโชคลาภ สิ่งที่คนนิยมนำมาแก้บน ได้แก่ รูปปั้นหมู และว่าวกระดาษ

ที่มา: คณะกรรมการดำเนินงาน. (๒๕๖๗).

Lung Pho To image statue, a formerly first Mon abbot of Wat Pradittharam, has been highly sacred and respected in the presence.

龙普托，普拉迪塔拉姆庙前方丈，是神圣的化身并受人敬仰至今

ที่มา: คณะกรรมการดำเนินงาน. (๒๕๖๗).

เจดีย์คู่มอญ Twin pagodas in Mon artistic style 孟族佛塔

“เสาหงส์” เอกลักษณ์ของวัดมอญ

“Swan Pole”: A unique art characteristics of Mon temple

孟族特色“天鹅神柱”

ที่มา: คณะกรรมการดำเนินงาน. (๒๕๖๗).

๑๒. สงกรานต์มอญ

ประเพณีสงกรานต์ถือเป็นประเพณีที่สำคัญของชาวมอญ งานเทศกาลสงกรานต์ตามประเพณีของชาวมอญที่ “วัดประดิษฐาราม” ชาวมอญจะรวมตัวตั้งแต่เช้า ทำบุญตักบาตร ปิดทองสรงน้ำรูปเหมือนหลวงพ่อโต เจ้าอาวาสซึ่งเป็นชาวมอญองค์แรก ที่ถือว่าศักดิ์สิทธิ์ และเป็นที่เคารพมาจนถึงปัจจุบัน หลังถวายภัตตาหารเพล ก็จะจัดให้มีการสรงน้ำพระ ตามแบบชาวมอญรามัญโบราณ จากนั้นก็เป็นการรดน้ำดำหัวขอพรผู้ใหญ่ และเล่นสาดน้ำกันอย่างสนุกสนาน สร้างความรักและสามัคคีของคนไทยเชื้อสายมอญ

12. Mon Songkran Festival

Mon Songkran is an important traditional festival of the Mon people. The “Mon Wat Pradittharam Community” gather in the morning to make merit, give alms to the monks, decorate with the soft golden pads and pour water to Luang Pho To image statue, the formerly first Mon abbot. After offering the lunch to the monks, there will be the ceremony for bathing the Buddha image statue according to the Mon tradition. Then it is time for pouring water on the hands and asking for blessings from the elders, including to the fun time of splashing water. It is beneficial to promote the care and unity among Thai-born Mon descendants.

12. 孟族宋干节

孟族人十分看重宋干节以及其节日习俗，按照普拉迪塔拉姆庙地区孟族人的宋干节节日习俗，孟族人一大早便会集会在一起施斋，为佛像贴金，为前方丈（也是该寺庙的第一任方丈）的雕像扫水。献上斋饭之后，便会像过去的孟族人一样为佛像浇水，接受来自长者的撒水送福，最终他们会聚在一起相互泼水，彰显孟族泰国人间的互爱与团结

ที่มา: Ch7HD News. (๒๕๖๔).

- สงกรานต์ชาวมอญ วัดประดิษฐาราม พ.ศ. ๒๕๒๔
- Mon Songkran Festival, 1981
- 孟族人的宋干节节日（按照普拉迪塔拉姆庙，佛历2524）

ที่มา: สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. (๒ พฤษภาคม ๒๕๖๗).

- สงกรานต์ชาวมอญ วัดประดิษฐาราม พ.ศ. ๒๕๖๗
- Mon Songkran Festival, 2024
- 孟族人的宋干节节日（按照普拉迪塔拉姆庙，佛历2567）

ที่มา: ยายคำ เตมียศิลปิน. (ไม่ระบุปีพ.ศ.ที่ถ่ายไว้).

๑๓. ข้าวแช่มอญ

ข้าวแช่ เป็นอาหารที่มีถิ่นกำเนิดจากชาวมอญในดินแดนลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยา และใช้ประกอบในเทศกาลสงกรานต์ของชาวมอญ จนถือเป็นประเพณีสืบต่อกันมาว่าในวันสงกรานต์จะต้องทำข้าวแช่ถวายพระเพื่อความเป็นสิริมงคล

สำรับข้าวแช่ชุมชนมอญวัดประดิษฐาราม จะมีกับข้าวมากมาย กับข้าวหลักในสำรับข้าวแช่ ประกอบด้วย พริกหยวกยัดไส้หมูสับ ก้อนกะปิ หมูฝอย ไชโป๊ผัดกะทิ ยำมะม่วง ผัดกระเทียมใส่ไข่ใส่กุ้งสด และกับอื่น ๆ ที่แต่ละบ้านจัดมาหรือเป็นอาหารที่ชื่นชอบของญาติที่ล่วงลับไปแล้ว

13. Mon Khao Chae

Mon Khao Chae – chilled rice in jasmine water served with condiments

Mon Khao Chae, a menu originated from the Mon group in the basin of Chao Phraya River, is considered an auspicious dish traditionally served for the monks in the Mon Songkran Festival.

The Mon Wat Pradittharam people prepare the various dishes offering the monks. There are Mon Khao Chae and its side dish consisted of stuffed bell peppers with minced pork, shrimp paste balls, shredded pork, Saipo stir-fried with coconut milk, spicy mango salad, stir-fried garlic with eggs and shrimps, including to the favorite menus of passed away relatives.

13. 孟族水饭

孟族水饭是湄南河流域孟族人的特色饮食，也是孟族传统宋干节的必备美食，同时，制作孟族水饭并献给僧人祈福吉祥是孟族宋干节的重要习俗

普拉迪塔拉姆庙区域孟族人的孟族水饭有许许多多种类的小菜，其中的特色有，辣椒酿肉、虾酱、猪肉丝、椰浆菜脯、拌芒果、大蒜炒蛋虾以及各个家庭从长辈上传承下来的独门手艺

ที่มา: ตำรับข้างวัง Truly Thai Recipes. (๒๘ พฤษภาคม ๒๕๖๗).

๑๔. ตระกูลมอญบางไส่ไก่

นามสกุลที่สืบเชื้อสายมาจากบรรพชนมอญบางไส้ไก่ในปัจจุบัน เทวคุปต์ โกมลเปลิน พันธ์เพิ่มศิริ เตมียศิลปิน สายะวิบูลย์ มุ่งทางธรรม จำรัสโรมรัน สินศุข ภมรสมิต วิภาตะกลัศ มณีดิษฐ์ เอกะนาค เวลานนท์ สุดสงวน นาคะนิธิ กาญจนัษฐิติ นวะมะรัตน์ โศภะกลิน สินะสนธิ คล่องเลาะป่า เพ็ชรเทศ อัตตะนันท์ กลศาสตร์เสนี ศาสนตริน และ วันประเสริฐ เป็นต้น (รวมทั้ง “โรจนวิภาต” ที่มีตระกูลดั้งเดิมอยู่ในพระนครศรีอยุธยาก่อนที่บางส่วนจะย้ายรกรากมายังบางไส้ไก่)

14. Mon Bang Sai Kai Families

Currently, family names descended from Mon Bang Sai Kai ancestors: Devakupt Komonpelin, Panpermsiri, Temiyasinlapin, Sayavipulya, Mungthangtham, Chamrasromran, Sinsuk, Bhamornsamitr, Vipataklas, Maneedit, Ekanak, Velanon. Sudsanguan, Naganidhi, Khanjanusthith , Nawamarat, Sobhakalin, Sinasonthi, Khlongloapa, Petchthet, Attanan, Kolasartsanee, Sasnatrin, Wanprasert, etc. (including "Rojanavipat", originally settled in Phra Nakhon Si Ayutthaya and some moved to Bang Sai Kai area)

14. 邦赛凯地区的孟族人

现今邦赛凯地区孟族人的姓氏：Devagupta、Komonplelin、Phanpermsiri、Taemialasin、Sayaviboon、Mungthantham、Chamratromran、Sinsuk、Bhamrosmit、Vipataklas、Maneedit、Ekanak、Velanon、Sudsanguan、Nakhanidhi、Kanchanathiti、Nawamarat、Sobhaklin、Sinasanthi。、Klongloapa、Petchathet、Attanan、Kalasatseni、Sasantarin 和 Wanprasert 等（其中包括“Rojanawipat”，该姓氏的原籍在大城府，但后来部分人搬到了该区域定居）

สายะวิบูลย์

ภาพล่ายกับคุณหญิงนิ่มทำบุญอายุครบ ๘๐ ปี

ที่มา: ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ เสวกเอก พระยาราชเวศม์ผดุง ท.ม.,ต.จ.ว. (สาย สายะวิบูลย์). (๒๕๑๐).

- ราชเวศม์ผดุง (สาย), เสวกเอก พระยา, ๒๔๒๓ - ๒๕๐๙
- **Family name: Sayavipulya**

  Sawa-ek Phraya Rajwetpadung (Sai), 1880-1966
- **萨维文家族**

  拉吉韦特.帕东.萨维克.帕亚 1880-1966 年

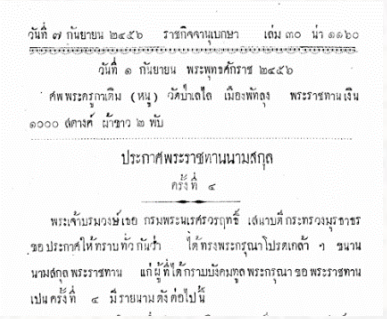

วันที่ ๗ กันยายน ๒๔๕๖ ราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๐ น่า ๑๑๖๐

วันที่ ๑ กันยายน พระพุทธศักราช ๒๔๕๖

ศพพระครูกาเดิม (หนู) วัดบ้นลใด เมืองพัทลุง พระราชทานเงิน ๑๐๐ บาทกับ ผ้าขาว ๒ พับ

ประกาศพระราชทานนามสกุล

ครั้งที่ ๔

พระเจ้าบรมวงษ์เธอ กรมพระนเรศรวรฤทธิ์ เสนาบดีกระทรวงมุรธาธร ขอประกาศให้ทราบทั่วกันว่า ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระนามสกุลพระราชทาน แก่ผู้ที่ได้กราบบังคมทูลพระกรุณาขอพระราชทานเป็นครั้งที่ ๔ มีรายนามดังต่อไปนี้

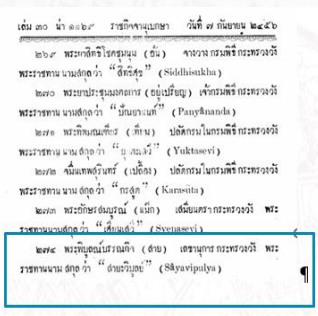

เล่ม ๓๐ น่า ๑๑๖๙ ราชกิจจานุเบกษา วันที่ ๗ กันยายน ๒๔๕๖

๒๖๙ พระหลักรัฐโกรมมุน (ชื่น) จางวาง กรมพิธีกระทรวงวัง พระราชทานนามสกุลว่า "สิทธิสุข" (Siddhisukha)

๒๗๐ พระยาประชุมมลการ (อยู่เปรียญ) เจ้ากรมพิธีกระทรวงวัง พระราชทานนามสกุลว่า "ปันยานนท์" (Panyānanda)

๒๗๑ พระพิพิธเมฆพิศร (ตีน) ปลัดกรมในกรมพิธีกระทรวงวัง พระราชทานนามสกุลว่า "ยุกเสวี" (Yuktasevi)

๒๗๒ หม่อมเทพดวิษฑ์ (เปลี่ยน) ปลัดกรมในกรมพิธีกระทรวงวัง พระราชทานนามสกุลว่า "กรสุต" (Kansūta)

๒๗๓ พระภักษาธรรมบุรณ์ (แม้น) เจ้ากรมเสราภรกระทรวงวัง พระราชทานนามสกุลว่า "สิทธเสวี" (Sveuasevi)

๒๗๔ พระพิบูลย์ภรมดิจา (สาย) เสขานุการ กระทรวงวัง พระราชทานนามสกุลว่า "สายะวิบูลย์" (Sāyavipulya)

ที่มา: ประกาศพระราชทานนามสกุล. (๗ กันยายน ๒๔๕๖). *ราชกิจจานุเบกษา* เล่ม ๓๐ หน้า ๑๑๖๙.

กลศาสตร์เสนี

นาวาโท หลวงกลศาสตร์เสนี (อั๋น กลศาสตร์เสนี)

ต้นตระกูลกลศาสตร์เสนีเป็นขุนนางแห่งกรุงศรีอยุธยา เมื่อครั้งกรุงศรีอยุธยาแตก พ.ศ. ๒๓๑๐ นายโตซึ่งขณะนั้นยังเด็กได้ถูกกวาดต้อนไปอยู่ยังกรุงหงสาวดี และมีครอบครัวหนึ่งขอรับเลี้ยงเป็นบุตรบุญธรรม กระทั่งเมื่อเป็นหนุ่มด้วยคิดถึงบ้านเกิดและบิดามารดาบังเกิดเกล้า จึงได้หนีออกจากเมืองมอญ กลับมาสยามในตอนกลางแผ่นดินพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลกมหาราช (รัชกาลที่ ๑) ต่อมาในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๓) ปรากฏว่าได้เข้ารับราชการเป็นทหารเรือในสังกัดสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ ที่ตำบลบางไส้ไก่ กรุงธนบุรี ในรัชกาลนี้ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สมเด็จเจ้าพระยาฯ จัดการต่อเรือเป็นจำนวนมาก และให้เก็บรักษาไว้ในคลองบางหลวงฝั่งตำบลบางไส้ไก่ และทหารเรือในสมัยล้วนเป็น ชาวมอญที่เรียกว่า อาสามอญ ด้วยนายโตเป็นคนไทยที่พูดภาษามอญได้ดี สมเด็จเจ้าพระยาฯ จึงแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าพวกทหารมอญดูแลรักษาเรือรบบางส่วน เนื่องจากนายโต เป็นผู้ทำงานเข้มแข็งและกล้าหาญ เป็นที่โปรดปราณของสมเด็จเจ้าพระยาฯ

ทั้งนี้ นาวาโท หลวงกลศาสตร์เสนี (อั๋น ศาสตริน ต่อมาขอพระราชทานนามสกุล กลศาสตร์เสนี) เกิดปีพ.ศ. ๒๔๓๖ ณ ตำบลบางไส้ไก่ กิ่งอำเภอ บุบผาราม จังหวัดธนบุรี ได้สืบทอดจากบรรพบุรุษ เข้ารับตำแหน่งต่าง ๆ ที่ได้ทำการในราชการทหารเรือ)

Family name: Kolasartsanee

Mr. To Kolasartsanee, the Thai founder of Kolasartsanee, He served as a navy officer under the command of Somdet Chao Phraya Borom Maha Prayunwongse, which his office was at the side of Khlong Bang Luang, Bang Sai Kai subdistrict, Thonburi. In that time, His Majesty assigned Somdet Chao Phraya Borom Maha Prayunwongse to complete a number of shipbuilding and keep their maintenance. Almost the navy soldiers were volunteering the Mon crew, technically called “Mon Asa,” therefore, with his proficient Mon language speaking skill, Mr. To Kolasartsanee was appointed to be the leader of Mon soldiers to maintain some warships.

哥拉萨尼家族

奈杜哥拉萨尼家族的先人，颂德·昭帕耶·博伦·玛哈·巴育拉翁（迪·汶那）手下吞武里帮赛地区的海军军官。在当时，国王陛下下令让迪·汶那前往该区域管理造船业务并将制造出来的船存放在该地区的运河中。并且当时的海军士兵都是孟族人，叫阿萨孟族，因为奈杜是个孟语说得很好的泰国人。迪·汶那因此任命他为孟族士兵的首领，看管一些战船。

เทวคุปต์

เทวคุปต์ รองอำมาตย์เอก หลวงอนุสิฐภูมิเทศ (เนียม เทวคุปต์)

Family name: Devakupt

Deputy Chief of Staff Luang Anusitphumithet (Niam Devakupt)

德古普塔家族

副参谋长 琅·阿努西·普米泰 （尼亚姆·德瓦古普塔）

ที่มา: อะไรไม่แน่ พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพหลวงอนุสิฐภูมิเทศ (เนียม เทวคุปต์) ณ วัดรามัญประดิษฐ์ คลองบางกอกใหญ่ จังหวัดธนบุรี เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๘๓

- เมรุลอยอย่างมอญ บรรดาลูก ๆ หลาน ๆ ของผู้วายชนม์ได้แต่งกายไว้ทุกข์ด้วยสีขาว สามคนหน้าคือลูกสาวของหลวงอนุสิฐภูมิเทศ (เนียม เทวคุปต์) ถ่ายเมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๘๓

- Photo of the given royal flame cremation ceremony of Deputy Chief of Staff Luang Anusitphumithet (Niam Devakupt), at Wat Raman Pradit, Khlong Bangkok Yai, Thonburi, on December 16, 1940

- 孟族人的火葬亭，子孙穿白丧服（佛历 2483 年 12 月 16 日）

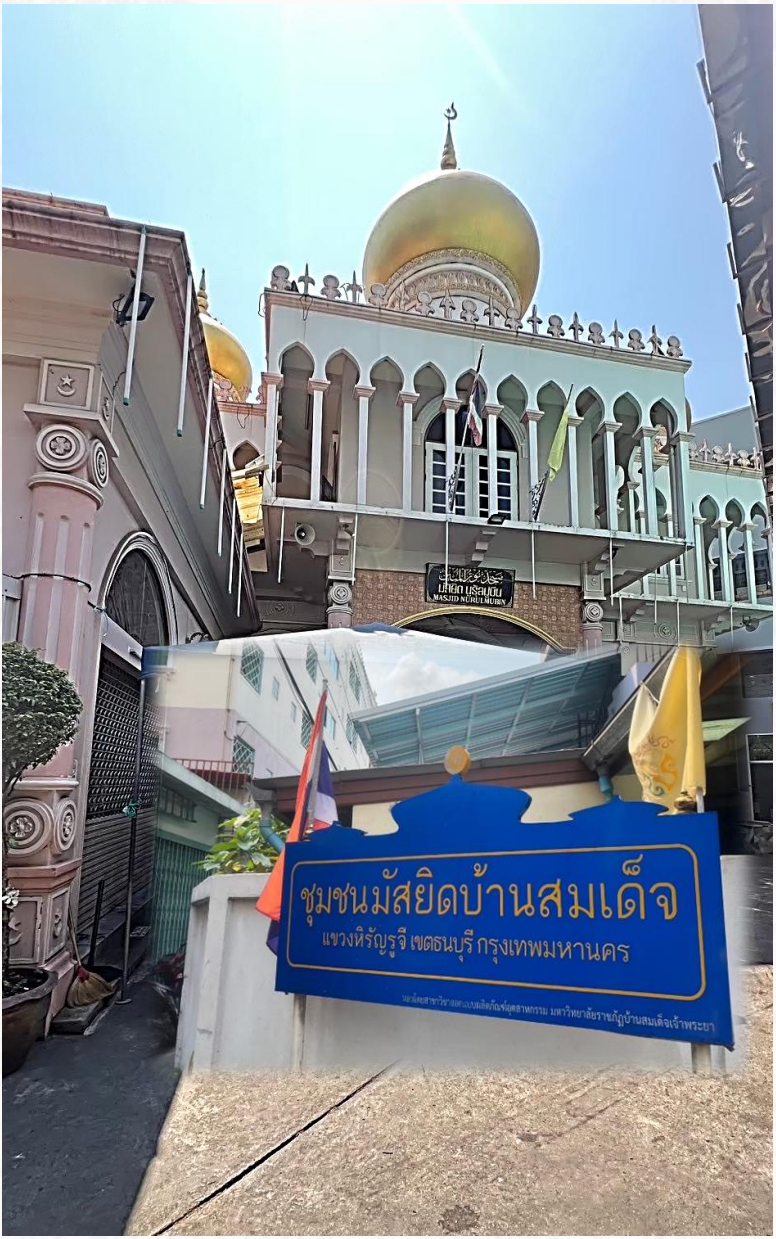
MASJID NURUL MUBIN
ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ
แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

รฦกรอยแขกบ้านสมเด็จ

Memorable traits of Ban Somdej Mosque settlement

追忆班颂德穆斯林区

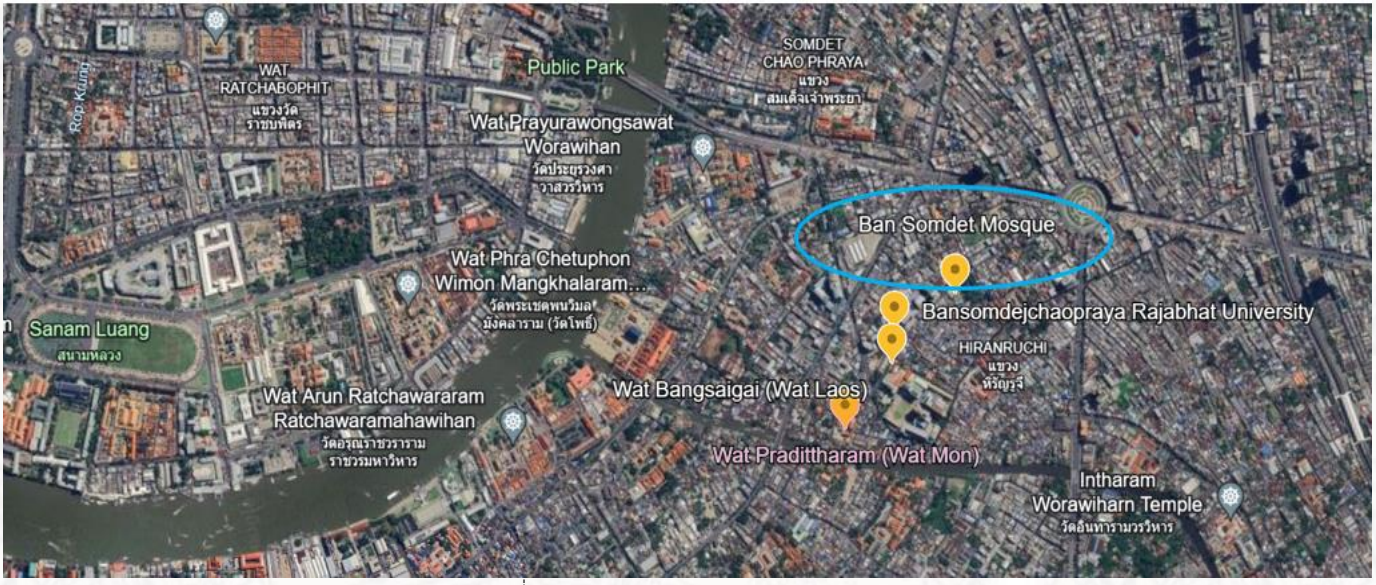

ที่มา: Google Earth. (กรกฎาคม ๒๕๖๗).

๑๕. ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ

“ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ” ตั้งอยู่หลังมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ซอยอิสรภาพ ๑๕ ถนนอิสรภาพ แขวงหิรัญรูจี เขตธนบุรี กรุงเทพฯ

อาณาเขต

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ ซอยหลังมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ วัดหิรัญรูจี
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ ชุมชนบางไส้ไก่ และชุมชนสามัคคีศรีสุพรรณ
ทิศใต้	ติดต่อกับ คลองบางไส้ไก่

ประวัติความเป็นมา

ชุมชนมุสลิมที่มัสยิดบ้านสมเด็จ เป็นชาวมุสลิมเชื้อสายมลายูที่มาจากหัวเมืองทางตอนใต้ ส่วนใหญ่เป็นพี่น้องมุสลิมจากจังหวัดปัตตานีและจังหวัดสตูล ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถในงานช่างและเป็นบุคคลระดับผู้นำศาสนา ตลอดจนทายาทเจ้าเมืองปัตตานี เมื่อสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) นำพี่น้องมุสลิมชาวปัตตานีและชาวสตูลเดินทางมาจากหัวเมืองทางตอนใต้ถึงพระนครได้ประทานที่ดินต่อจากหมู่บ้านลาวเป็นที่อยู่อาศัยบริเวณด้านหลังจวนของท่าน หรือบ้านท่านผู้หญิงพรรณ์ ซึ่งเป็นสถานที่ตั้งมหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยาในปัจจุบัน จรดริมคลองบางไส้ไก่ถึงคลองซอย (คลองเชื่อมคลองบางไส้ไก่ข้างวัดน้อยกับคลองสานข้างวัดพิชัยญาติ) สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ได้แบ่งพื้นที่ส่วนหนึ่งไว้ทำกุโบร์ ใช้ทำสถานที่ประกอบพิธีทางศาสนา ส่วนพื้นที่ที่เหลือใช้สอยเป็นที่อยู่อาศัยและประกอบอาชีพ จากการที่สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ ได้ประทานที่ดินให้พี่น้องมุสลิมได้อยู่อาศัยในครั้งนั้น ผู้คนจึงพากันเรียกมุสลิมกลุ่มนี้ว่า ‘ก๊กสมเด็จ’ หรือ ‘มุสลิมบ้านสมเด็จ’ หรือ ‘บ้านแขก’ ซึ่งคำว่าบ้านแขกนี้ตามความเข้าใจของคนทั่วไปว่ามุสลิมคือแขก แต่มุสลิมกลุ่มนี้จะเรียกตัวเองว่า ‘มุสลิมบ้านสมเด็จ’

15. “Ban Somdej Mosque Community”

“ Ban Somdej Mosque Community” located at the back of Bansomdej chaopraya Rajabhat University, Itsaraphab 15 Road, Hirunrujee, Thonburi, Bangkok

The inhabitants of the Ban Somdej Mosque Community were the Muslim of Malay descents from the major southern Pattani and Satun, who had an excellent craftsmanship and construction skills and some were the religious leaders as well as the heirs of Pattani ruler. Somdet Chao Phraya Borom Maha Sri Suriyawongse (Chuang Bunnag) allowed them to settle in Bangkok and gave them some of his wife’s land, Thanpuying Phan’s residence, next to Ban Lao Village to be the residential area. Reasonably, they were collectively called “Kok Somdet,” or “Ban Somdet Muslims,” or “Ban Khaek,” which was based on the understanding of Muslim Culture . Moreover, they have been addressed themselves as “including to addressing themselves as “Ban Somdet Muslim”.

15. 班颂德穆斯林区

班颂德穆斯林区位于班颂德昭帕亚皇家大学的后方 (曼谷，吞武里，伊萨拉帕路 15 巷)

班颂德穆斯林区的穆斯林大多是来自泰国南部省份的马来裔穆斯林，具有出色的工艺和建筑技巧。同时，他们其中的大多数来自北大年府和沙敦府，知识渊博，技艺精湛，有宗教的领袖，也有北大年统治者的继承人。当颂德·昭帕耶·博伦·玛哈·西·素里亚翁（川·汶那）带领他来自北大年和沙敦二地的穆斯林从南部省份前往拍那空府时。他将他（潘夫人）宅邸后方毗邻老挝村的一片土地赏赐给他们。至此，人们称这群穆斯林为“颂德国”或“班颂德穆斯林区”或“班尅”。实际上，“班尅”这个词按照一般理解，“尅”是大众对于穆斯林的称呼。但这群穆斯林会称自己为“班颂德穆斯林”

ที่มา: คุณยายสุภาพร จำดะปะ. (ไม่ระบุปีพ.ศ.ที่ถ่ายไว้).

๑๖. มัสยิดนูรุ้ลมูบีน (มัสยิดบ้านสมเด็จ)

“มุสลิมบ้านสมเด็จ” เมื่อได้มาตั้งหลักปักฐานบริเวณด้านหลังจวนสมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค) หรือบ้านท่านผู้หญิงพรรณ์ ได้จัดแบ่งเนื้อที่ส่วนหนึ่งไว้ทำกุโบร์ และจึงจัดสร้างสุเหร่าขึ้นเป็นหลังแรกริมคลองซอยตรงข้ามกับวัดน้อย (วัดหิรัญรูจี) เป็นเรือนไม้ชั้นเดียว เรียกว่า “บาแล” ใช้สำหรับประกอบศาสนกิจ และสอนอัลกุรอาน ต่อมาสุเหร่าเรือนไม้เริ่มชำรุด ประมาณปี พ.ศ. ๒๔๕๐ สมเด็จเจ้าพระยาฯ และบรรดาพี่น้องมุสลิมบ้านสมเด็จ จึงได้ก่อสร้างอาคารมัสยิดขึ้นใหม่บนเนื้อที่เดิม ก่ออิฐฉาบปูนโดยรอบ ยกเครื่องบนขึ้นโดยสร้างหลังคาทรงปั้นหยามุงกระเบื้องจากชายคาสี่ด้านขึ้นไปบรรจบกันที่กลางอกไก่ มีไม้ฉลุลายประดับตามยาวของตัวอาคาร ฝ้าเพดานทำด้วยไม้กว้างด้านละ ๒ เมตร คล้ายกับท้องเรือคว่ำ การก่อสร้างแล้วเสร็จในปีพ.ศ. ๒๔๕๗ มีการจัดงานฉลอง ๕ วัน ๕ คืน และได้สร้างอาคารขึ้นอีกหลังหนึ่งด้านหน้าติดต่อกับอาคารปั้นหยา ขวางตัวอาคารให้เป็นสถานที่สำหรับประกอบพิธีทางศาสนา งานบรรยายศาสนธรรม

ต่อมาเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ ในปี พ.ศ. ๒๔๙๗ อาคารเกิดชำรุดจึงได้มีการรื้ออาคารส่วนหน้าและสร้างใหม่เป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กขนาดเท่าอาคารเดิม หลังคาดาดฟ้าเทคอนกรีตเสริมเหล็ก ทำหออาซาน (เสาบัง) แปดเหลี่ยมสองชั้นคล้ายรูปทรงอาซานเดิม มีการวางศิลาฤกษ์ราวกลางปี พ.ศ. ๒๔๙๘ การก่อสร้างดำเนินการเสร็จราวกลางปี พ.ศ. ๒๕๐๐ และได้ตั้งชื่อว่า “มัสยิดนูรุ้ลมู่บีน” เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๑

ต่อมาเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๐๕ อาคารมัสยิดเริ่มชำรุด กระเบื้องว่าวมุงหลังคา ซึ่งใช้มาเกินกว่า ๕๐ ปี หมดสภาพไม่สามารถซ่อมแซมได้เพราะวัสดุหายาก จึงมีมติให้เปลี่ยนหลังคาเป็นกระเบื้องลูกฟูก เพดานฟ้า เสาบัง แล้วขยายตัวอาคารด้านข้างออกไปทั้ง ๒ ด้าน ๆ ละ ๒ เมตร ให้เสมอกับตัวอาคารส่วนหน้าที่เสร็จแล้วเป็นแนวเดียวกัน จะได้รวมอาคารทั้งสองเป็นอาคารเดียวกัน เป็นอาคารมัสยิดที่ใหญ่เป็นสองเท่า ด้วยเห็นว่ามีอัตราเพิ่มของประชากรมากขึ้น พร้อมทั้งให้ทำห้องใต้ดินไว้เก็บของด้านปีกขวาของอาคาร การก่อสร้างสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

มัสยิดนูรุ้ลมูบีน (มัสยิดบ้านสมเด็จ) จึงเป็นอาคารสถาปัตยกรรมทางศาสนาของชาวมุสลิมในชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ เป็นศูนย์กลางทางจิตใจของผู้คนในชุมชน และถือเป็นแหล่งกำเนิดของชาวมุสลิมในธนบุรี

16. Nurul Mubeen Mosque (Ban Somdej Mosque)

Nurul Mubeen Mosque (Ban Somdej Mosque), a religious architectural building of Muslims, is mentally united the people in the Ban Somej Mosque community. It was originally called “Ban Somdej Mosque” and then was named “Nurul Mubeen Mosque,” in 1958 which was considered the pioneers of Muslim community in Thonburi.

16. 努鲁穆宾清真寺（班颂德清真寺）

努鲁穆宾清真寺（班颂德清真寺）是班颂德地区穆斯林的宗教建筑也是人们心目中的信仰中心，也是吞武里穆斯林的发祥地，其原名叫做班颂德清真寺，后于佛历 2501 年改名为努鲁穆宾清真寺

ที่มา: คณะกรรมการดำเนินงาน. (๒๕๖๗).

ที่มา: รศ.ดร.เอกชัย พุทิรัญ

๑๗. ตรอกชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ แหล่งรวมของกินฮาลาล

ตรอกชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ ยังเป็นจุดศูนย์รวมของอาหารฮาลาล อันแสดงถึงวิถีชีวิตของชาวมุสลิม อาหารที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะ เช่น แกงมาซาลาเนื้อ, แกงกะหรี่ไก่, ข้าวเหนียวเหลืองหน้าไก่ และของหวาน เช่น ปางะ, ขนมบดิน, กะรีมัน ขนมโบราณของชาวมุสลิม ที่จะมีให้รับประทานเฉพาะในโอกาสพิเศษ และชาชีลอน ตามแบบวัฒนธรรมการดื่มชาของชาวมุสลิม

ขนมบดิน เป็นขนมโบราณของชาวมุสลิมในชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ ทำมาจากแป้งเค้กผสมกับไข่ไก่ นมข้นหวาน น้ำตาลทราย เนย แล้วนำมาอบจนขึ้นฟู ตกแต่งหน้าเค้กด้วยลูกเกดหรือผลไม้ เช่น ฟักทองเชื่อม ทำให้มีรสสัมผัสที่นุ่มละมุน มีกลิ่นหอม รสชาติหวานมัน โดยขนมบดินนิยมทำในช่วงงานบุญหรืองานสำคัญทางศาสนาอิสลามโดยเฉพาะในวันฮารีรายอ ซึ่งเป็นวันที่ชาวไทยมุสลิมออกมาพบปะสังสรรค์กันในหมู่ญาติพี่น้อง เพื่อเฉลิมฉลองหลังจากที่ได้ออกจากถือศีลอดในแต่ละปี

ขนมกะรีมัน เป็นขนมโบราณของชาวมุสลิมรับประทานเฉพาะในโอกาสพิเศษอย่างประเพณีถือศีลอด เป็นขนมที่ทำจากแป้ง มัน และเครื่องแกง มีรสชาติคล้ายกับกะหรี่ปั๊บ

ที่มา: Thai PBS - Foodwork. (๒๖ มีนาคม ๒๕๖๖).

ชาซีลอน ชาวมุสลิมนิยมดื่มชาในทุกช่วงเวลาจนกลายเป็นวัฒนธรรม การดื่มชาของชาวมุสลิมในชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จยังแสดงถึงวิถีชีวิตและความสัมพันธ์ของผู้คนในชุมชนเมื่อดื่มชาร่วมกัน และมีความเชื่อว่าควันชาที่ลอยขึ้นอบอวลสามารถทำให้จิตใจของผู้คนในบริเวณนั้นใสสะอาดบริสุทธิ์

ชาซีลอน ของประเทศศรีลังกา มีลักษณะพิเศษ คือมีกลิ่นหอมและมีสีน้ำตาลอมแดง ประโยชน์ของการดื่มชาคือช่วยผ่อนคลายความตึงเครียด รักษาระดับความดันโลหิต และป้องกันอาการหวัด ไอ ฯลฯ

ที่มา: Thai PBS - Foodwork. (๒๖ มีนาคม ๒๕๖๖).

17. Soi Halal Food in Ban Somdej Mosque Community

Soi Halal Food in Bang Somdej Mosque Community represents the ways of life of Muslims especially the availability of unique halal dishes such as beef masala curry, chicken curry, chicken briyani, and the traditional desserts like pada donut, badin butter cake, stuffed kariman, which are served only in a special occasion, including to the Ceylon tea drinking culture.

17. 班颂德穆斯林小巷-清真美食的聚集地

班颂德穆斯林小巷是清真食品的聚集地，它有着许多代表了穆斯林的生活方式独特的菜肴，如咖喱牛肉、咖喱鸡肉、鸡肉配黄糯米，以及诸如 panga、bodin 小点和 kariman 等甜点。同时还有仅限特殊场合的锡兰茶，彰显特色的穆斯林饮茶文化

ที่มา: คณะกรรมการดำเนินงาน. (๒๕๖๗).

ที่มา: คณะกรรมการดำเนินงาน. (๒๕๖๗).

๑๘. ตลาดรอมฎอนมัสยิดนูรุ้ลมู่บีน (มัสยิดบ้านสมเด็จ)

“รอมฎอน” เป็นเดือนที่ 9 ในจำนวนทั้งหมด 12 เดือนของปฏิทินจันทรคติของศาสนาอิสลาม เป็นเดือนที่ชาวมุสลิมปฏิบัติการถือศีลอดตามศาสนบัญญัติ หมายถึง ระงับการกิน การดื่ม การสูบ การเสพสุขทางเพศ และพฤติกรรมที่เป็นบาปอื่น ๆ ตั้งแต่แสงอรุณขึ้นจนกระทั่งดวงอาทิตย์ลับขอบฟ้า โดยมีเจตนาปฏิบัติเพื่อเป็นการเคารพภักดีต่อองค์อัลเลาะห์ และเป็นการย้ำเตือนให้ชาวมุสลิมระลึกถึงความลำบากของคนที่ด้อยโอกาส

และเป็นประจำทุกปีเมื่อเข้าสู่ช่วงเดือนรอมฎอน ตลอดทั้งเดือน ชาวมุสลิมจะนิยมออกร้านขายอาหารฮาลาล เพื่อเตรียมไว้สำหรับละศีลอดตอนตะวันลับขอบฟ้า เรียกกันว่า ตลาดรอมฎอน จนกลายเป็นสัญลักษณ์ของเดือนรอมฎอนของพี่น้องชาวมุสลิม

ที่มา: คณะกรรมการดำเนินงาน. (๒๕๖๗).

18. Ramadan Market, Nurul Mubeen Mosque (Ban Somdej Mosque)

During the annual Ramandan month, the Muslims would parade the halal food selling for the fast breaking at sunset. Generally the scenic Ramandan market has been become the symbol of Ramandan for the brotherhood and sisterhood in Islam.

Soi Halal Food in Bang Somdej Mosque Community is be packed with a variety of reasonable and delicious dishes consisted of desserts, savory and curry menus, drinks, for breaking the fast at sunset and preparing for Sahoor meal at dawn, during the Ramandan month.

18. 斋月市场和努鲁穆宾清真寺（班颂德清真寺）

每年进入斋月时的整个月，穆斯林都十分喜欢这里卖清真食品的商店。由于是为了准备日落时开斋，因此这里被称为斋月市场，直至如今这里成为穆斯林们斋月的象征。

斋月期间，在班颂德清真寺小巷里有很多便宜又美味的食物可供选择，无论是甜点、咸味菜肴、咖喱菜单还是许多饮料，亦或者是购买开斋时的食物或者是斋饭。

ที่มา: คณะกรรมการดำเนินงาน. (๒๕๖๗).

ที่มา: คณะกรรมการดำเนินงาน. (๒๕๖๗).

๑๙. ตระกูลแขกบ้านสมเด็จ

มุสลิมในชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ สืบเชื้อสายมาจากพี่น้องมุสลิมจากจังหวัดปัตตานีและสตูล และหลายคนได้มีโอกาสเข้ารับราชการในหน่วยงานต่าง ๆ จนได้รับความดีความชอบตามความสามารถ ได้รับพระราชทานบรรดาศักดิ์และได้รับพระราชทานนามสกุล ซึ่งได้สืบมาเป็นสกุลต่าง ๆ ในปัจจุบัน เช่น ตระกูลบินซอและห์ ต่อมาเปลี่ยนเป็นคุรุสวัสดิ์ ตระกูลบิน ตวนกู เปลี่ยนเป็นบูรณะรุวัต นอกจากนี้มีนามสกุลเกียรติธารัย ดลขุมทรัพย์ ชำเช็น อาริยะ ชาญใบพัด มิตรสมาน อดุลยพิจิตร โกบประยูร รุจิระอัมพร ฯลฯ

19. Various Family Names in Ban Somdej Mosque Community

In the past, Muslims in Ban Somdej Mosque Community descended from Pattani and Satun provinces and many of them served with the governmental agencies. With the good endeavor, they graciously received the royal titles and family names, which have been continually descended to the present family members. For instance, the Bin Saleh family was changed to Kurusawat, and the Bin Tuangu to be Buranaruwat. Additionally, there are Kiattharai, Dolkhumsap, Samsen, Ariya, Chanbaipad, Mitsaman, Adulyaphichit, Kobprayoon, Rujira-amporn, etc.

19. 班颂德穆斯林区域的各个家族

班颂德穆斯林区域的各个家族大多是来自北大年府和沙敦府的年轻穆斯林的后裔。其中有很多人在各个机关任职，之后由于自身的能力得到了皇室的赏识，并获得皇室头衔和皇室姓氏，如今已传承至各个家族，例如 原本的 Bin Saw 家族后来改为 Kurusawat，Bin Tuanku 家族改为 Buranaruwat。此外，还有 Kiattitharai 、 Dolkhumsap 、 Samsen 、 Ariya 、 Chanphaet 、 Mitsaman、Adulyaphichit、Kobprayoon、Rujira Amporn 等姓氏。

พลเอก ณรงค์ เด่นอุดม สืบเชื้อสายสุลต่านฟาฏอนี (ราญาฟาฏอนี) เป็นลูกหลาน “ตึงกูลามีเด็น” (Tengku Lamidin) อดีตราญาปาตานีดารุสสลาม (ปกครองปาตานีคนแรกหลังจากอาณาจักรปาตานีเสียเมืองแก่สยามในปีพ.ศ. ๒๓๒๘) เกิดที่บ้านแขก ธนบุรี กรุงเทพฯ

ที่มา: สำนักข่าวอิศรา. (๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๓).

General Narong Denudom, originally traced to of Sultan Fatoni (Raya Fatoni), was a descendant of “Tengku Lameeden” (a first and former Raja Patani Darussalam or called Pattani Kingdom under the authority of Siam in 1785), born at Ban Somdej Mosque Community, Thonburi, Bangkok.

Narong Den-udom 将军是苏丹法托尼（Raya Fatoni）的后裔，是前拉贾·北大年达鲁萨兰“东姑拉米丁”（Tengku Lamidin）的后裔。（1785 年北大年王国被暹罗占领后，北大年的第一位统治者）出生于曼谷吞武里府的班尅。

ที่มา: คณะกรรมการดำเนินงาน. (๒๕๖๗).

เอกสารอ้างอิง

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ (หจช.)

หจช. ภ WH๒/๑๓๕ วัดประยูรวงศาวาสวรวิหาร
หจช. ผจศธ/๓๙ ทะเบียนแผนที่จัดแยกจากเอกสารจดหมายเหตุ ชุด เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ
หจช. ภ ๐๐๑ หวญ ๔๓/๘ สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ (ช่วง บุนนาค)
หจช. ภ ๐๐๒ หวญ ๔๒/๘ วัดประยุรวงศาวาส (ธนบุรี)
หจช. ภ ๐๐๒ หวญ ๔๒/๒๐ วัดอนงคาราม (ธนบุรี)
หจช. ภ ๐๐๒ หวญ ๔๒/๑๑ วัดพิชัยญาติการาม (วัดพิชัยญาติ)
หจช. ภ WH๒/๑๓๗ วัดพิชัยญาติการามวรวิหาร
หจช. ภ ๐๐๒ หวญ ๕๒/๕ คลองบางกอกใหญ่
หจช. ๑๘M/๑ พันธ์ บุนนาค
หจช. ผจศธ/๑๗๖ ทะเบียนแผนที่จัดแยกจากเอกสารจดหมายเหตุ ชุด เอกสารกระทรวงศึกษาธิการ

หนังสือ บทความ สื่อออนไลน์

รฦกรอยถิ่นฐานบ้านสมเด็จ

นาวาเอก พระยาชลธารวินิจจัย (มุ้ย ชลานุเคราะห์). (๒๔๗๕). ปาฐกถาเรื่อง ประวัติ คลอง เขตต์หมู่บ้านสมเด็จเจ้าพระยา. ใน *วิทยาจารย์ เล่ม ๓๒ ตอน ๒๔ วันที่ ๑๕ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๗๕*, น. ๒๖๖๑ – ๒๖๗๘.

มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. (๒๕๖๗). *ประวัติสมเด็จเจ้าพระยา*. https://www.bsru.ac.th/srisurywongse

มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์. (๑๙ มิถุนายน ๒๕๕๘). *สภาพคลองสมเด็จเจ้าพระยาในอดีต*. *Facebook*. https://www.facebook.com/photo?fbid=925087740897050&set=pcb.925088054230352

ยุวดี ศิริ. (๔ มกราคม ๒๕๖๕). *ถิ่นฐาน “บ้านสมเด็จ” สมเด็จฯ องค์ไหน องค์เดียว หรือหลายองค์*. ศิลปวัฒนธรรม silpa-mag. https://www.silpa-mag.com/history/article_66231

วราห์ โรจนวิภาต. (๒๕๖๐). *คลองเขตหมู่บ้านสมเด็จเจ้าพระยา*. สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. https://culture.bsru.ac.th/

วราห์ โรจนวิภาต. (๒๕๖๔). *วิวิธวัฒนธรรม ฉบับพิเศษ "วัยเก๋าเล่าเรื่อง@ฝั่งธนฯ"*. สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

วิกิพีเดีย. (๓๐ สิงหาคม ๒๕๖๖) In *Wikipedia*. *คลองสมเด็จเจ้าพระยา*. วิกิพีเดีย (wikipedia.org).

หน่วยวิจัยแผนที่และเอกสารประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. *แผนที่บริเวณกรุงเทพฯ สยาม ร.ศ. ๑๒๙ (พ.ศ. ๒๔๕๓). Facebook*. https://www.facebook.com /cumaplab/

หน่วยวิจัยแผนที่และเอกสารประวัติศาสตร์ สถาปัตยกรรม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. แผนที่กรุงเทพฯ ฉบับ จ.ศ. ๑๒๔๙ (พ.ศ. ๒๔๓๐). *Facebook*. https://www.facebook.com /cumaplab/

ห้องเกียรติประวัติ มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. (๒๕๖๗). *ท่านผู้หญิงพัน บุนนาค*. https://honor.bsru.ac.th/pan-bunnag/

อภิญญา นนท์นาท. (๑๗ เมษายน ๒๕๕๙). *สรุปเสวนาสาธารณะ "คลองสาน: ที่เป็นมาและเปลี่ยนไป"*. มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์. https://lek-prapai.org/home/view.php?id=5089

Google Earth. (กรกฎาคม ๒๕๖๗). https://www.google.co.th/intl/th/earth/

Wellcome Collection. *The Prime Minister (Kralahom) of Siam (Thailand). Photograph by John Thomson, 1865*. https://wellcomecollection.org/works/drwdr844

รฦกรอยลาวบางไส้ไก่

กนกวรรณ อินต่าย. (๒๗ เมษายน ๒๕๖๖). *บางไส้ไก่บ้านสมเด็จ*. ฐานข้อมูลวิกิชุมชน ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). https://wikicommunity.sac.or.th/community/273

กองบรรณาธิการศิลปวัฒนธรรม. (๑๕ มกราคม ๒๕๖๖). *ต้นตอ "ลาวบางกอก" ลาวจากเวียงจันยุคต้นรัตนโกสินทร์ บริวารเจ้า สู่รุ่นสุดท้ายที่เข้ามา*. ศิลปวัฒนธรรม silpa-mag. https://www.silpa-mag.com/history/article_34269

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มรภ.บ้านสมเด็จเจ้าพระยา. (๒๐ พฤศจิกายน ๒๕๖๖). *Facebook*. https://www.facebook.com/photo/?fbid=850341753551980&set=pcb.850317490221073

จิราพร แซ่เตียว. (๖ ธันวาคม ๒๕๖๒). *รอยลาวศรีภูมิถึงลาวบางไส้ไก่*. วารสารเมืองโบราณ. https://www.muangboranjournal.com/post/roylao_thonburi2019

บ้านและสวน. (๒๗ เมษายน ๒๕๖๓). *ขลุ่ยบ้านลาว ประวัติศาสตร์ทางดนตรีที่ยังมีลมหายใจ*. https://www.baanlaesuan.com/95025/crafts/thai_instrument_kui

วิกิพีเดีย. (๒๓ ธันวาคม ๒๕๖๖) In *Wikipedia*. วัดบางไส้ไก่ - วิกิพีเดีย (wikipedia.org).

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. (๒๕๕๐). *การศึกษาองค์ความรู้และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวแบบยั่งยืน ย่านกุฎีจีนและพื้นที่เกี่ยวเนื่องเขตธนบุรี. (รายงานการวิจัย)*. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา.

Google Earth. (กรกฎาคม ๒๕๖๗). https://www.google.co.th/intl/th/earth/

Jiraporn Noosawas. (๑ มีนาคม ๒๕๖๕). *เหลียวมอง...ชุมชนบางไส้ไก่ (หมู่บ้านลาว) ตอนที่ ๒ ขลุ่ยบ้านลาว*. Medium.

Jiraporn Noosawas. (๑ มีนาคม ๒๕๖๕). *เหลียวมอง...ชุมชนบางไส้ไก่ (หมู่บ้านลาว) ตอนที่ ๔ ปลาส้มบ้านลาว*. Medium.

Watthai. (๒๕๕๙). *วัดบางไส้ไก่*. มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. http://watthaiapp.6te.net/watbangsaikai.html.

รฎกรอยมอญบ้านสมเด็จ

คณะกรรมการชุมชนวัดประดิษฐาราม. (๒๕๖๗). ชุมชนวัดประดิษฐาราม. *Facebook*. https://www.facebook.com/

ชุติมา คล้อยสุวรรณ์. (๓๐ เมษายน ๒๕๖๖). *วัดประดิษฐาราม*. ฐานข้อมูลวิกิชุมชน ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). https://wikicommunity.sac.or.th/community/519

ดำรงราชานุภาพ, สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระยา. (๒๕๑๐). *ตำนานเรื่องเครื่องโต๊ะและถ้วยปั้น*. โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารอากาศ. พิมพ์เป็นที่ระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพ เสวกเอก พระยาราชเวศม์ผดุง ท.ม.,ต.จ.ว. (สาย สายะวิบูลย์) ณ เมรุวัดมกุฎกษัตริยาราม ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๐.

ตำรับข้างวัง Truly Thai Recipes. (๒๔ พฤษภาคม ๒๕๖๗). *Facebook*. https://www.facebook.com/trulythaichef/videos/970660931033068

รามัญคดี - MON Studies. (8 พฤศจิกายน ๒๕๕๘). *วัดมอญ (ประดิษฐาราม) ใหม่ในกรุงเทพ*. *Facebook*. https://www.facebook.com/RamannMon/

รามัญคดี - MON Studies. (28 สิงหาคม ๒๕๕๘). *ตระกูลมอญบางไส้ไก่*. *Facebook*. https://www.facebook.com/RamannMon/

วราห์ โรจนวิภาต. (๒ ธันวาคม ๒๕๕๓). *เล่าเรื่องชุมชนมอญวัดประดิษฐาราม*. มูลนิธิเล็ก-ประไพ วิริยะพันธุ์. https://lek-prapai.org/home/view.php?id=30

วราห์ โรจนวิภาต. (๒๕๖๐). *เล่าเรื่องชุมชนมอญวัดประดิษฐาราม*. สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. https://culture.bsru.ac.th/

ประกาศพระราชทานนามสกุล. (๗ กันยายน ๒๔๕๖). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม ๓๐ หน้า ๑๑๖๙.

สำนักศิลปะและวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา. (๒ พฤษภาคม ๒๕๖๗). https://www.facebook.com/photo/?fbid=7440125832707211&set=pcb.7440127062707088

Ch7HD News. (๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๔). *ภาพเก่าเล่าเรื่อง 7HD ตอน สงกรานต์ชาวมอญ วัดประดิษฐาราม พ.ศ. ๒๕๒๔* [Video]. YouTube. https://www.facebook.com/watch/?v=396215258812986

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ (จวน). (๒๕๑๐). อัตตนาถกถา. โรงพิมพ์กรมสารบรรณทหารเรือ. พิมพ์เป็นธรรมบรรณาการในงานพระราชทานเพลิงศพ นาวาโท หลวงกลศาสตร์เสนี ต.ม.,จ.ม. (อั้น กลศาสตร์เสนี) ณ วัดประยุรวงศาวาส ธนบุรี ๑๕ พฤศจิกายน ๒๕๑๐.

อะไรไม่แน่. (๒๔๘๓). พิมพ์แจกในงานพระราชทานเพลิงศพหลวงอนุสิฐภูมิเทศ (เนียม เทวคุปต์) ณ วัดรามัญประดิษฐ์ คลองบางกอกใหญ่ จังหวัดธนบุรี เมื่อวันที่ ๑๖ ธันวาคม ๒๔๘๓.

Google Earth. (กรกฎาคม ๒๕๖๗). https://www.google.co.th/intl/th/earth/

รูปภาพแผนที่บ้านสมเด็จ

แผนที่มัสยิด. (๔ สิงหาคม ๒๕๖๗). *มัสยิดนูรุ้ลมู่บีน บ้านสมเด็จ*. https://www.masjidmap.com/mosque/info/9762850314

ละอองทิพย์ ทรัพย์ศิริ. (๒๐ มีนาคม ๒๕๖๖). *มัสยิดบ้านสมเด็จ*. ฐานข้อมูลวิกิชุมชน ศูนย์มานุษย-วิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). https://wikicommunity.sac.or.th/community/429

สำนักข่าวอิศรา. (๒๒ มิถุนายน ๒๕๖๓). สิ้นอดีตแม่ทัพภาค 4 คนดีศรีปัตตานี พล.อ.ณรงค์ เด่นอุดม. https://www.isranews.org/article/south-news/south-slide/89779-nar.html

Google Earth. (กรกฎาคม ๒๕๖๗). https://www.google.co.th/intl/th/earth/

Makan Channel. (๒๘ มีนาคม ๒๕๖๖). *ตะลุย ตลาดรอมฎอนระแวกมัสยิดนูรุ้ลมู่บีน (บ้านสมเด็จ) ถนนอิสรภาพ ๙* [Video]. YouTube. https://www.youtube com /watch?v =U0rBFONiRqw

Makan Channel. (๒๒ พฤศจิกายน ๒๕๖๑). *ร้านอาหารรอบมัสยิดนูรุ้ลมู่บีน (บ้านสมเด็จ)* [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=MGqC9ZD3Qx0&t=182s

Thai PBS - Foodwork. (๒๖ มีนาคม ๒๕๖๖). *อาหารฮาลาล ตำนานแห่งความอร่อย* [Video]. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=12LYdb5D9S0

ผู้ให้ข้อมูล

ยายคำ เตมียศิลปิน
คุณยายสุภาพร จำดะปะ
คุณวันชัย เจียมสมบูรณ์
คุณชุมภา วันประเสริฐ
คุณศรศักดิ์ วันประเสริฐ
คุณชวนพิศ สอนวิทย์
คุณอิมรอล สากลวารี
คุณณรงค์ ศิริโต
รศ.ดร.เอกชัย พุหิรัญ
และชาวชุมชนบางไส้ไก่บ้านสมเด็จ ชุมชนวัดประดิษฐาราม ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ

โครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตและยกระดับเศรษฐกิจฐานราก (พัฒนาศักยภาพคุณภาพชีวิตเพื่อเสริมสร้างองค์ความรู้ นวัตกรรมและความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนในชุมชน) กิจกรรมภาพเล่าเรื่องวิถีลาว มอญ แขก ฝั่งธนบุรี (ชุมชนบางไส้ไก่บ้านสมเด็จ ชุมชนวัดประดิษฐาราม ชุมชนมัสยิดบ้านสมเด็จ)

จัดทำโดย คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา